

”Det är lätt att lära om man sjunger på något vis”

**En studie om hur sex förskollärare beskriver musik
som ett pedagogiskt redskap**

Elin Blåberg

Lisa Niemi

Examensarbete 15 hp
Inom Lärande

Lärarytbildningen
Vårterminen 2010

Handledare
Carin Hellberg

Examinator
Ulla Lundgren

SAMMANFATTNING

Elin Blåberg & Lisa Niemi

”Det är lätt att lära om man sjunger på något vis”

En studie om hur sex förskollärare beskriver musik som pedagogiskt redskap

“It’s easy to learn if you sing in some way”

A study of how six pre-school teachers describe music as a pedagogical tool

Antal sidor: 34

Syftet med denna studie är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogiskt redskap i deras verksamhet. De frågeställningar som tas upp är:

- Hur beskriver förskollärare att de utövar musik i förskolan?
- Hur beskriver förskollärare musikens betydelse för barns utveckling?

Vi har valt att göra en kvalitativ studie med intervjuer som metod för att förstå förskollärarnas egna erfarenheter och åsikter i ämnet.

Resultatet visar att musik är en viktig del i förskolans verksamhet. Barnen använder musik i sin lek och spontansången är ett vanligt inslag som används vid exempelvis blöjbyten och påklädning. Musiken kan användas för att göra tråkiga stunder roliga, men också som ett hjälpmedel att fånga barns intresse och koncentration för att lära sig nya saker. Musik förbättrar barnens motorik, kroppsuppfattning och koordination. Musik har också stor betydelse för barnens språkutveckling, då den tycks ha en satsmelodi som är lättare att förstå och härma. Den glädje, gemenskap och rytm som uppstår i musikutövandet tillsammans är en orsak till att språket främjas. Musik kan också ge barnen möjlighet att bli delaktiga i aktiviteter och förskollärarna framhäver att barn tycker om musik, de blir glada av den och vill ha musik i sin vardag.

Sökord: musik, sång, rytmik, förskollärare, lärande, språkutveckling

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrund	2
2.1	Musikens början	2
2.2	Musikens betydelse för den unga människan	2
2.2.1	Rörelse och rytmik	3
2.2.2	Ljudutveckling och sång	4
2.3	Musik i förskolan	7
2.4	Förskollärarens roll	8
2.5	Miljöns roll	9
2.6	Sammanfattning	10
3	Syfte	11
3.1	Frågeställningar	11
4	Metod	12
4.1	Intervju som metod	12
4.2	Urval	12
4.3	Genomförande	13
4.4	Forskningsetik	13
4.5	Tillförlitlighet	14
4.6	Bearbetning av data	14
4.6.1	Vetenskapsteori	14
4.6.2	Analys	15
5	Resultat	16
5.1	Förskollärarens beskrivning av hur musik utövas i förskolan	16
5.1.1	Arbetssätt	16
5.1.2	Förhållningssätt	19
5.2	Förskollärarens beskrivning av musikens betydelse för barns utveckling	21
5.2.1	Motorik och språk	21
5.2.2	Känslor	22
5.3	Sammanfattning	24
6	Diskussion	25
6.1	Diskussion av metod	25
6.2	Diskussion av resultat	27
6.2.1	Arbetssätt	27
6.2.2	Förhållningssätt	30

6.2.3	Språk och motorik	33
6.2.4	Känslor	33
6.3	Förslag till vidare forskning	34

Referenser

Bilagor

1 Inledning

Vi har valt att skriva den här uppsatsen då vi har ett intresse för musik och en vision om att kunna använda musik i vårt kommande yrke som förskollärare. Elin läste en kurs i musik på högskolan i Jönköping och fick därigenom större kunskaper i ämnet. Vi diskuterade hur musiken kan användas i förskolan och blev nyfikna på hur barn gynnas av musik. Vi ville därför undersöka hur förskollärare arbetar med musik i sin verksamhet och hur de beskriver musikens betydelse för barn. Med begreppet musik avser vi allt som har med musik att göra och det kan vara; instrument, sångstunder, bandspelare, Mini-Röris¹, rytmik och rörelse.

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2008, s. 24) står det att; ”förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama”.

I skolan kommer de estetiska ämnena i skymundan och nu ingår inte musik längre som obligatoriskt ämne i lärarutbildningen. Den lärarstudent som har ett intresse för musik får välja detta och ses sedan som en specialist i ämnet (Jederlund, 2002).

Vi vill lyfta det här ämnet och förhoppningen är att det kan bidra till vidare diskussion i arbetslaget på förskolorna. Vi hoppas att läsandet av uppsatsen kan leda ett steg närmare till en ökad reflektion hos förskollärare, samt att den kan bidra till ett mer medvetet förhållningssätt gentemot musik som ett pedagogiskt redskap i förskolan.

¹ Ett lekfullt gymnastikprogram som är riktat till barn mellan tre och sex år. Mini-Röris kan lekas både inomhus och utomhus. Programmet är cirka 20 minuter. I Mini-Röris-paketet ingår en musik-cd med instruktioner samt en plansch med illustrationer av rörelserna.

2 Bakgrund

Nedan beskrivs tidigare forskning och litteratur kring begreppet musik och vilken betydelse musik kan ha för barn från foster till femåring. Vi har valt att skriva om fosterstadiet då till exempel Björkvold (2009) menar att fosterstadiet är grunden för människans musikaliska utveckling. Därefter beskrivs också hur musik kan användas i förskolan, och till sist vilken roll förskolläraren och miljön har för musiken i förskolan.

2.1 Musikens början

Enligt Uddholm (1993) härstammar ordet musik från det antika Grekland, guden Zeus fick tillsammans med sin fru nio döttrar som kallades för de nio muserna. Till en början var de sångens, Musikens och poesins gudinnor, därefter fick de varsitt område inom kulturen som de skulle skydda. Euterpe och Erato, var de två muserna som tilldelades musiken och det var från dessa sånggudinnor som ordet musik ursprungligen kommer ifrån. (Nationalencyklopedin, 2010-06-09). Det var under medeltiden som ordet musik började användas i samband med tonkonst. Aristoteles och Platon, tidiga filosofer i historien, använde musik som ett redskap i undervisning och terapi. Utifrån dessa gamla filosofers syn har musik alltid haft en stor betydelse för människan och enligt Jederlund (2002) påverkar musik människans sinnen och det resulterar i ett harmoniskt beteende.

2.2 Musikens betydelse för den unga människan

Enligt Jederlund (2002) finns det tre musikaliska grundelement; rörelse, ljud och puls/rytm. Vi har valt att redovisa begreppet musik i två underrubriker; rörelse och rytmik samt ljudutveckling och sång.

Lundström (1996) skriver att musik kan väcka värdefulla minnen och erfarenheter hos barnet som bidrar till att barnet får positiva känslomässiga relationer till sig själv och sin omgivning. Författaren menar att de musikaliska sysselsättningar som barnet får vara aktiva inom har både en direkt och en indirekt påverkan på barnet. Om barnet får möjlighet att använda musik, kommer resultatet att visa sig tydligare då det blir mer självsäkert i sitt musicerande. Hammershøj (1997) menar att musik lever i symbios med människans känslor. Med detta menar han att det är omöjligt för oss att kunna uttrycka oss genom det musikaliska utan att vi samtidigt beskriver och öppnar upp våra egna känslor.

Jederlund (2002) skriver att även rytmiken har betydelse för barnet. Om barnet får möjlighet att använda kroppen i olika dans- och rörelsemönster kommer barnet på samma gång att använda sitt kroppsspråk. Författaren hävdar att dessa aktiviteter tillför barnet en utveckling inom olika motoriska förmågor, såsom rytm, koordination och balans. Jederlund pekar dessutom på att barnets ord- och begreppsbyggnad förbättras genom att det får tillgång till rytmiska övningar. Vi kommer nu att gå in på rörelsens och rytmikens betydelse för musiken och den unga människan, från foster till femåring.

2.2.1 Rörelse och rytmik

Rörelse är kanske inte den första tanken som dyker upp hos människan när det talas om musik, men det handlar om att musik är vibrationer som örat uppfattar och sänder vidare till hjärnan. Därefter sänder hjärnan dessa signaler vidare till resten av kroppen och på så sätt får vi en motorisk rörelse i samband med musik, från det kommer uttrycket: Det spritter i benen! (Jederlund, 2002)

Jederlund (2002) påpekar att det finns flera olika aspekter på musik; rytmen och tempot, där rytmen visualiserar tempot i musiken. Författaren menar att om tempot i musiken är lägre än den individuella pulsen har den en lugn och behaglig påverkan på människan, samtidigt som ett snabbt tempo som överstiger den individuella pulsen kan upplevas ha en upplyftande och livfull inverkan.

Jederlund (2002) förklarar att rytmen kan ses som ett hjälpmedel till hela kroppens motoriska förmåga. Om inte det rytmiska sinnet tränas upp och utvecklas vidare har inte människan möjlighet att medverka i olika former av avancerad rytmisk aktivitet, såsom dans eller gymnastik. Författaren menar också att de rytmiska rörelserna och tillgång till olika rytmiska instrumentspel bidrar till att hjärnhalvorna börjar samspela bättre med varandra. Sundin (1995) påpekar att fostertiden betraktas som en första viktig utveckling i livet och det som händer då kan vara av vikt för den fortsatta rytmiska utvecklingen. De intryck som fostret får av rytmiska vibrationer, rörelser och närliggande ljud bidrar till tidiga minnen och bildar en god grund till barnets utveckling under resten av livet. Fostret får ökade upplevelser av rörelser genom moderns rytmiska rörelser i vardagen, exempelvis när modern springer, arbetar eller går. Det lär sig snabbt att känna igen dessa rörelser och detta kan bidra till att fostret kan känna trygghet, samtidigt menar Jederlund att alla nya och obekanta rörelser får det att bli vaket och fokuserat igen. Detta resulterar i att hjärnan börjar arbeta för att ta till sig den nya påverkan.

Enligt Sundin (1995) kommer barnet i kontakt med rytmen redan några dagar efter födseln då det reagerar på moderns rytm i talet. Författaren beskriver vidare om rytmens betydelse för nyfödda barn och menar att rytmiska ljud med en jämn frekvens kan ha en lugnande effekt som till exempel att stoppa gråt och vara sömngivande för barnet. Men efter sex månaders levnadstid förändras barnets reaktioner på rytmen och pulsen till att istället visa uppmärksamhet och glädje. Detta är det första tecknet på att barnet skiljer musik från andra ljud. Hammershøj (1997) hävdar å andra sidan att småbarnets första individuella möte med rytmen är när det får möjlighet att slå i golvet eller liknande ytor med till exempel leksaker. I början kan denna upptäckt handla om fyra-fem slag i en följd, men efter bara några veckor kan det ha utvecklats till att innefatta 20-25 regelbundna slag. Det är under den här tiden som spädbarnets känsla för grundslagen, en stadig puls, börjar ta form.

Sundin (1995) hävdar att barnets kroppsliga rytmiska reaktioner till musik blir mer kraftfulla när barnet är i slutet av sitt första levnadsår. Detta visar sig genom bland annat vickande, hoppande, pendelrörelser och dirigerande. När barnet är mellan 1½ - 3 år framhåller Hammershøj (1997) att rytmen har en mer central

roll än vad den hade hos det lilla spädbarnet, detta beror på att de motoriska färdigheterna är mer utvecklade. Barnet kan själv observera sin nya rörelseförmåga och på så sätt få en bredare kroppsmedvetenhet. Det visar sig tydligt när barnet får tillgång till musik med olika slags rytmiska delar, såsom instrument, rörelser och trummande.

Hammershøj (1997) menar att barnet i förskolans senare ålder utvecklar sin kroppsmedvetenhet på ett mer betydelsefullt sätt än tidigare och det är först nu som barnet börjar använda sina motoriska färdigheter på allvar. Barnets sociala förmåga växer och det visar sig tydligt i musikaliska sammanhang. Författaren menar att barnet uppskattar aktiviteter där den får möjlighet att hoppa, dansa och sjunga tillsammans med andra människor. Treåringen har dock fortfarande svårt för att utföra sina rörelser i takt med grundrytmen i musiken, men detta brukar oftast lösa sig genom att barnet själv hittar på en egen underhållande takt som den kan hoppa och dansa till. När barnet har uppnått fyraårsåldern kan den emellanåt uppfatta grundrytmen i musik och samspela detta med grundrytmen i rörelserna.

2.2.2 Ljudutveckling och sång

En viktig del i barns utveckling är spontansången, den finns i alla möjliga aktiviteter som toalettbesök, påklädning och i den fria leken. Sången framhävs med hjälp av kroppsörelser, tal och sång. Spontansången bidrar till att det blir en puls i leken, form åt kroppsörelserna och en känsla åt rösten. Vad barn ser som en sång ser nödvändigtvis inte vuxna som en sång. För en vuxen kan det låta som oväsen, men för barnet är det en form av sångkommunikation. Sången ingår i barnens allmänna system av koder och därför är det nödvändigt att behärska den (Bjørkvold, 2009).

Modern och fostret kommunicerar med varandra under de sista månaderna innan förlossningen, genom att barnet sparkar och rör sig som en reaktion till moderns röst (Sundin, 1995). Enligt Jederlund (2002) finns det två olika former av ljud som fostret uppfattar när den ligger i magen; det första är de tillfälliga ljud som kommer utifrån som uppfattas på ett dovt sätt, ungefär som när vuxna är under vattnet i ett badkar och hör ljud utanför. De låga tonerna och de mycket höga tonerna är de som hörs allra bäst, och en del av dessa blir välkända och viktiga för fostret. Jederlund menar att den andra formen av ljud som fostret hör är sammanhängande ljud såsom hjärtpuls som tas upp genom moderns huvudpulsåder, navelsträng och lungor. De olika gurglande och bubblande ljud som hörs från moderns inre organ och vätskor som är i rörelser tas upp av fostret och bidrar till starka minnen. Jederlund skriver att det inte finns något speciellt rytmiskt mönster inom dessa ljud, utan att det istället blir ett mer växlande flöde som ibland uppfattas som lugnande och ibland som starkare spänning. Även Young (2003) menar att fostret lyssnar och att det redan i livmodern kan höra, med hjälp av ljuden från moderns kroppsljud, en dovt version av vad modern upplever i världen utanför.

En av de första upptäckterna mellan barnets hörande före och efter födsel är att moderns röst verkar lugnande på barnet. Det har även visat sig att spädbarn som lyssnat på musik eller sånger innan födseln kän-

ner igen dessa även efter födseln och de har en lugnande effekt på barnet (Young, 2003). Även Tetzchner (2005) menar att de mänskliga rösterna, speciellt moderns röst, har ett högt uppmärksamhetsvärde hos den nyfödde. Sundin (1995) anser att barnet redan från födseln aktivt söker sig mot ljud och synintryck som är uppfattade av barnet själv och som skänker tillfredställelse. I och med barnets och moderns kommunikation innan födseln drar Sundin slutsatsen att de kommer att kunna kommunicera med varandra också efter födseln. Om mamman sjunger eller pratar med barnet samtidigt som hon rör det så kommer talet och sången att så småningom bli nästan liktydiga med beröringen. Även Løkken, Haugen och Røthle (2005) skriver om kopplingen mellan omsorgspersonernas röst och barnets trygghetskänsla: "När omsorgspersonerna sedan håller om det lilla barnet medan de sjunger för det, skapas en koppling mellan ljuden och tryggheten som gör att barnet kan uppleva att bli hållen också när det senare bara hör musik." (s. 88)

Bjørkvold (2009) menar att det finns olika kategorier av spontansång; amorf, formel och färdigsång. Amorf betyder formlös och är den kategori som utvecklas först; från gurgel till den första röst- och ljudleken. Formelsången utvecklas senare och är en blandning av tal och sång som barnet ofta härmar medan färdigsången är de sånger som redan finns i barnets omgivning och som barnet tar in som spontansång i den fria leken. Dessa begrepp beskrivs närmare senare i avsnittet. Jederlund (2002) skriver att barnets tidigaste möte med spontansången sker i hemmet. Föräldern utbrister spontana ljudreaktioner då barnet undersöker sina egna rörelsemöjligheter och förmågor i motoriken, till exempel när barnet börjar krypa. Dessa ljud uppfattar barnet som positiva och det i sin tur ger barnet stöd och hjälp och viljan att fortsätta. Bjørkvold (2009) skriver om spontansångens funktioner, bland annat har den en kontaktskapande funktion som spädbarnet upplever i samspelet med modern då rösten och sången erbjuder en stor social möjlighet för barnet. Hammershøj (1997) menar att det nyfödda barnet kan bli påverkat av alla ljud det hör. Det har observerats att barnets rörelser under den första månaden kan avstanna när den hör något ljud, men när ljudet hörs igen ökar rörelserna på nytt. Det lilla barnet kommunicerar med sin omvärld redan som nyfödd med hjälp av bland annat joller, skrik och gråt och enligt Tetzchner (2005) kan spädbarnet tidigt urskilja toner och känna igen melodier som den kan ha användning för i sin kommunikation med omgivningen.

Hammershøj (1997) beskriver att det allra första andetaget som barnet drar när det föds kommer att följa det resten av livet. Kroppen, rösten och andningen är sammanslutande byggstenar som tillsammans bildar en helhet som finns naturligt ända från starten. Författaren delar med sig om sin uppfattning om spädbarnets röststyrka i förhållande till dess kroppsstorlek. Barnet har en förmåga att uttrycka sina känslor på ett mycket kraftfullt sätt, genom att använda hela sin kropp och andning tillsammans på ett enhetligt sätt. Dessa känslor kan beskriva vilken sinnesstämning som barnet befinner sig i, allt från djupt olycklig till förtjust och nöjd. Han menar att dessa emotionsuttryck är en ovärderlig del i all musik och det är det som gör att musik kan få fram sin känslomässiga inverkan. Bjørkvold (2009) beskriver att spontansången kan ha en emotionell funktion, vilket betyder att barnet kan skapa tillfällen då det lär känna sig själv.

I Lundströms (1996) bok får läsaren ta del av att det är under barnets första levnadsår som det börjar ta tillvara på språkets melodi och rytm och försöker efterlikna den. Det är nu som barnet uppskattar all språklig aktivitet där det har möjlighet att både leka med ramsor och lyssna till ordsatser. Løkken, Haugen och Røthle (2005) menar att det är en stark upplevelse för barnet att få höra sin egen röst i sång och att få känna trumslagen i hela kroppen. Att få uttrycka sig på det viset stärker barnets självkänsla och självförtroende.

Hammershøj (1997) skriver att barnet i tvåårsåldern endast sjunger några få stavelser, men spontaniteten i melodin utvecklas. Det finns ingen speciell betydelse i det som barnet nynnär på, men det är en resumé av den musik som barnet har upplevt under sitt liv hittills. I den här åldern sysselsätter sig barnet med att komponera egna melodier av alla de ord som det känner till och det är oftast sammankopplade med den aktivitet som barnet befinner sig i. Løkken, Haugen och Røthle (2005) skriver att små barn ofta visar att de är delaktiga i en styrd aktivitet genom rörelser, men att många av dem väntar länge med att sjunga tillsammans i sångerna. Samtidigt menar Bjørkvold (2009) att spontansången har en terapeutisk funktion då den underlättar för barnet när det tar kontakt och kommunicerar med omgivningen.

När barnet är tre år, menar Bjørkvold (2009), att sångformlerna som är korta och precisa med intervaller och rytmer, kommer igång på allvar. Dock kommer barnet i kontakt med formelsången redan i spädbarns-åldern. Tittut-leken är ett exempel på en formelsång med en fallande ters från E till C där man blandar tal och sång och som barnet ofta härmar. Lundström (1996) skriver att barnet lyssnar på olika samtal som sker i dess omgivning och därefter försöker härma det genom att använda det sjungande uttryck som har uppstått i den här åldern och kompletterar med de enstaka ordsatser som barnet har utvecklat. Barnet använder sina nya kunskaper när det härmar talet i frågor, påståenden och befallningar som det kan tänkas ha hört runt omkring sig. Sundin (1995) skriver att barnet har en förmåga att imitera toner och att känna igen melodier och beskriver vidare att treåringen lärt sig att skilja mellan sång och tal så pass mycket att det kan sjunga när man ber det att sjunga och prata när man ber det att prata.

När barnet blir äldre menar Bjørkvold (2009) att spontansången har en informationsmässig funktion. Barnet kan sjunga matematiska termer i sin lek och därigenom lära sig nya saker, därför kan spontansången ha en stor påverkan på barnets lärprocess. Løkken, Haugen & Røthle (2005) menar att musik fungerar som språkutvecklande och kan användas som ett verktyg för att öka självkänslan. Musik ger en gemenskap i gruppen den utövas i och ökar barnets känsla av att vara kompetent. Spontansången har också en identitetsmarkerande funktion då barnet sjunger för sig själv och för andra om hur det uppfattar sig själv i gruppen. Den socialiseringsprocess som pågår under spontansången är viktig för barnets uppfattning om samhällets och kulturens värderingar, normer och gränser. Jederlund (2002) beskriver det lite äldre barnets användning av spontansången. Han menar att barnet sjunger egenkomponerade sånger som skapas i den aktivitet där det befinner sig och att det dessutom ska ge uttryck för den känsla som barnet känner i den stunden.

Enligt Björkvold (2009) är det i samband med andra som formelsången utvecklas och de vanligaste formerna som författaren fann bland fyra- till sjuåringar var bland annat retliga och berättande, imiterande och beskrivande. Man skulle kunna tro att färdigsångerna utvecklas sist i ledet, men eftersom barnet kommer i kontakt med dessa redan från skötbordet är fallet inte så. Istället inspireras barnet av föräldrarnas sånger och med tiden smyger sig färdigsångerna in i leken tillsammans med andra barn, i ensamleken och i närhet med vuxna. Lundström (1996) menar att barnet i förskolans senare år lyssnar och reflekterar kring de redan välkända ramsorna och sångerna för att därefter återberätta dem för sin omgivning med egna komponerade versioner av texterna. Även Hammershøj (1997) menar att barnet i denna ålder gillar att sjunga ofta och mycket, men det ska helst vara egenkomponerade sånger. Barnet tycker inte om att återge redan kända sånger, utan istället använder det olika stycken i de kända sångerna och bildar sin egen version med hjälp av delarna.

2.3 Musik i förskolan

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2008, s. 21) står det;

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande.

Lundström (1996) skriver att musik har en glädjande inverkan och att det uppenbarar sig redan hos det lilla spädbarnet genom rörelsemönster och mimik. Författaren menar dock att barnet behöver få uppskattning och stöd från både föräldrar och förskolans personal för att kunna utveckla sina kunskaper vidare. Musik finns överallt i barnets omgivning på olika sätt och den bildar musikaliska förebilder som barnet tar upp i minnet. Utifrån det anser Lundström att förskolan bör uppmuntra barnet och ge den möjlighet att förbättra sin förståelse och sina musikaliska uttrycksformer. Lamont (2008) skriver att musik finns tillgängligt på många håll i barnets omgivning. Författaren hävdar vidare att den största exponeringen av musik sker i hemmet, via TV:n, dator och radio. Musik och sångerna tar sedan barnet med sig till förskolan, och sånger som använts i förskolan tar barnet med hem.

Uddén (2004) anser att förskolan har en plikt att erbjuda och stödja barnet i dess utveckling kring musik. Ett känt talesätt säger; ” barn gör inte som vi säger utan som vi gör” (s. 101) Enligt författaren är inte barnet redo att ta till sig kunskaperna genom verbala förklaringar och kommunikationer på vuxennivå, däremot vill barnet alltid vara vuxna till lags. När barnet ser hur vuxna agerar i olika situationer kommer det också att tolka och reagera på samma sätt. Detta kan förskollärare ta tillvara på och använda sig av musisk lek i förskolan och på så sätt uppnå en bra språklig kommunikation med barnet. Lamont (2008) visar också på hur musik kan användas i den dagliga verksamheten och hur den spelar en viktig roll i samband med rutiner i förskolan, exempelvis avslutningssånger. Förskolor kan använda musik som inlärnings- och avslappningshjälpmedel, såsom nummervisor för att lära barnen siffror och matematik.

Uddholm (1993) menar att när barnet får möjlighet att sjunga stimuleras rytm- och melodikänslan som är viktiga pelare för tal- och läsförståelse. Om ett barn på förskolan har problem med uttal eller läsning är det betydelsefullt att uppmuntra barnet att sjunga. Uddén (2004) beskriver också att barnets kontaktskapande med sin omgivning får en mer djupgående verkan av musik och rörelser än om barnet endast har tillgång till talspråket. Musik som arbetsätt bidrar till att barnets gemenskap och samarbetsprestationer blir starkare och mer ömsesidiga. Uddén menar att förskollärarna och andra vuxna i barnets omgivning måste inse att det är viktigt att de har en tillmötesgående och intresserad inställning till det musiska lärandet och att det är helt naturligt att klappa, sjunga och använda rytmiken i samband med musik. Då det är förskolläraren och arbetslaget som formar verksamheten och dess arbetsätt vill vi beskriva vilken roll förskolläraren har för musik i förskolan.

2.4 Förskollärarens roll

Enligt Uddén (2004) används professionella specialister som uppmuntrar barnet till att bli estetiska på ett bättre och mer positivt sätt på en del förskolor. Detta har dock resulterat i att en del av de vanliga förskollärarna undviker att arbeta med och använda sig av musik och rörelse i verksamheten, vilket slutligen bidrar till att förskollärarna inte får en lika bra insyn i barnets utveckling som de skulle fått med hjälp av musik som verktyg. Uddén förtydligar och menar att specialisterna ska hjälpa barnet att ta fram sin ursprungliga kännedom angående musik, och erbjuda barnet stöd i att utveckla sina erfarenheter genom att ge dem möjlighet att synkronisera sig tillsammans med andra barn.

Bjørkvolds bok heter *Den musiska människan* (2009) och inte *den musikaliska människan*. Han menar att trots att en människa inte kan spela instrument, sjunga eller dansa är den musisk. Det finns något som är gemensamt i barndomen: en längtan efter att ta fram den egna skapande förmågan och att använda sig av sin kreativitet, kommunikation och kompetens. Bjørkvold anser också att alla människor har en rytm och känsla för musik redan från födseln och därför finns alla förutsättningar för att arbeta med musik. ”Medvetet eller omedvetet är konstnären organiskt knuten till barnet inom sig” (s. 283) Han menar att den vuxne bör ha tillgång till den orädda lekluften och det utforskarbehov som den hade när den var ett barn för att finna kreativitet och skapandelust, vilket är betydelsefullt i arbetet med musik i förskolan. Uddholm (1993) menar att alla förskollärare kan använda sig av musik som ett målmedvetet arbetsätt. Många förskollärare begränsar sig genom att de fokuserar på det de inte kan och därför inte ser möjligheterna att använda sig av det de kan. För att använda musik i förskolan behöver förskolläraren inte vara särskilt musikalisk. Författaren skriver likaså att det kan finnas många orsaker för förskolläraren att inte använda sig av musik i förskolan. Sången kan upplevas som obehaglig då förskolläraren kan anse sig själv som falsksjungande, musikaliska instrument är outforskade och främmande, eller att förskolläraren ser sig själv oerfaren inom det musikaliska. Utifrån Uddholms syn på musikalitet och förskollärarens roll finns det inget färdigt arbetsätt för musik i förskolan utan det växer fram utifrån barngruppens och förskollärarens förutsättningar. Løkken, Haugen och Røthle (2005) håller med Uddholm och menar att en lyhörd och lekfull förskollä-

rare är vad som krävs för att möta barnen musikaliskt. Förskolläraren behöver också ha en tolerans för barnens egna uttryck för musik.

Uddén (2004) beskriver att om barnet ska få chansen att uppleva en nybildning av sina kunskaper måste förskollärarna ha en medveten självinsikt som gör att de har förmågan att använda sången och sjungandet som lekande redskap tillsammans med barnet. Utifrån detta blir barnet mer delaktigt i sitt eget lärande, om den får åtskilliga tillfällen där förskolläraren tar in sång och rörelser i det dagliga vardagsarbetet. Uddén fortsätter beskriva att Musikens interaktion i barnets vardag bidrar till en stor inverkan på dens övriga förmågor, sång och musik har en social påverkan som utgör en gemenskap med samtliga barn. Dessutom utvecklas barnets tanke- och språkförmåga på ett mer positivt sätt när det finns tillgång till musik i förskolan. För att det ska finnas tillgång till musik behöver miljön formas.

2.5 Miljöns roll

Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) beskriver betydelsen av den pedagogiska miljön i förskolan. De menar att en miljö som är utformad för barnets utveckling och lärande är av stor betydelse. För att miljön ska bli utmanande och väcka barnets intresse krävs det både psykiska och fysiska hjälpmedel, såsom utrymmen och rymliga lokaler, en stor omfattning av material samt ett bra klimat. Författarna anser att miljön ska inspirera barnet till att ta egna initiativ och bli mer delaktigt i verksamheten. Detta kan ske genom att barnet får dela med sig av sina erfarenheter och önskemål om hur den vill att miljön ska finnas tillgänglig. Eftersom barnets förmåga att urskilja toner och känna igen melodier utvecklas under de första åren, anser Tetzchner (2005) att barnet behöver en pedagogisk miljö runt omkring sig som främjar och vidareutvecklar barnets tidigare kunskaper.

Enligt Dahlberg & Åsén (2005) anses det inom Reggio Emilia² att förskolans miljö är en tredje pedagog i barnens omgivning, utöver de två pedagoger som vanligtvis förekommer i barngruppen. Författarna beskriver att en grundtanke hos Reggio Emilia är att miljön ska vara skapad för barnets rättigheter och prägla synen på dens egna tankar och lärande. Miljön ska finnas som en tillgång och barnet ska ha möjlighet att själv tillägna sig kunskaper i form av ett aktivt utforskande och lärande. Författarna menar att miljön i det pedagogiska rummet innefattar såväl förskollärarens roll som barnets. Genom förskollärarens syn på vad ett barn är, kan vara och borde vara, kan den skapa möjligheter inför barnets vistelse i den pedagogiska miljön. Dahlberg & Åsén (2005) hävdar att miljön innehar traditioner och budskap i vad som ska tänkas ske i de olika rummen, men att det förekommer en gemensam grund i alla rummen. Miljön ska vara skapad och tillgänglig för att ta tillvara på och stimulera barnets intresse, fantasi, kreativitet och motivation. Genom att vistas i denna miljö ska barnet få möjlighet att aktivt tillägna sig kunskap och att denna nya kännedom inte ska ses som en produkt utan mer som en process som barnet går igenom hela tiden. Ett

² Reggio Emilia är en pedagogisk filosofi som startades i staden Reggio Emilia, i norra Italien av Loris Malaguzzi. Det är ett pedagogisk arbetssätt som till grund tar tillvara på barnets intressen och behov och utifrån det skapar en verksamhet för alla.

exempel på hur det går att skapa en pedagogisk miljö är bland annat att bygga upp verkstäder och ateljéer, där barnet kan ta tillvara på sina intressen och förbättra sina kunskaper.

Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) menar att det är viktigt att barnet får känna sig stärkt i sin roll på förskolan och att det får tillfälle att utveckla sitt eget lärande. Därför är det av stor vikt att miljön erbjuder barnet en social atmosfär, så att den ser sig själv som en betydelsefull individ. Uddholm (1993) skriver att det är viktigt att det finns en känsla av trygghet i barngruppen med tillåtna ramar att få göra fel och möjlighet att leka och laborera med musik och ljud. När barnet tillbringar tiden på förskolan och vistas i den miljön, menar Pramling-Samuelsson & Sheridan att det är grundläggande att barnet får tillgång till sitt eget skapande och utveckling i alla uttrycksmedel, exempelvis musik, sång och rytmik. För att barnet ska kunna öka sina kunskaper inom dessa områden måste musikkassetter och instrument finnas tillgängliga i miljön och inte att de är inlåsta i något skåp där barnet inte har tillträde till dem.

2.6 Sammanfattning

Musiken bär vi med oss redan innan födseln och den påverkar oss genom hela livet. Redan i fosterstadiet startar barnens musikaliska utveckling genom moderns hjärtslag, ljud utanför magen och moderns röst. Denna utveckling fortsätter när barnet kommer i förskoleåldern då de utvecklar bland annat kroppsmedvetenheten, motoriken och tanke- och språkförmågan med hjälp av musiken. För att bibehålla barnets musikaliska utveckling är det viktigt att musiken finns i hela barnets omgivning till exempel i hemmet och på förskolan. Därför spelar förskolläraren en stor roll då den planerar vad som ska genomsyra verksamheten. Det finns inget bestämt sätt att arbeta med musik i förskolan, utan arbetssättet växer fram utifrån barngruppens och förskollärarens förhållningssätt. Lamont (2008) ger ett exempel på detta då förskollärarna kan använda musiken som inlärnings- och avslappningsmedel. Uddholm (1993) skriver att det kan vara obekvämt att arbeta med musik, då många förskollärare ser sig själva som okunniga och falsksjungande. Däremot behöver inte förskolläraren vara särskilt musikalisk, utan en lyhörd och lekfull förskollärare är vad som krävs för att möta barnen i deras musikutövande i förskolan. Med denna sammanfattning vill vi härfter presentera vårt syfte och våra frågeställningar som är grunden till studien.

3 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet.

3.1 Frågeställningar

1. Hur beskriver förskollärare att de utövar musik i förskolan?
2. Hur beskriver förskollärare musikens betydelse för barns utveckling?

4 Metod

Detta kapitel inleds med att vi redogör för varför vi valt att använda oss av en kvalitativ studie i form av intervjuer. Därefter beskrivs hur förskollärarna i studien valdes ut och hur själva intervjuerna genomfördes. Sedan kommer det etiska riktlinjerna att presenteras och kapitlet avslutas med en beskrivning av bearbetning av datainsamling.

4.1 Intervju som metod

Vi har valt en kvalitativ studie med intervjuer som metod, eftersom syftet med studien är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet. Med hjälp av intervjuer kan informantens egna erfarenheter och åsikter förstås. Enligt Trost (2005) betecknas en kvalitativ studie av att förstå och undersöka informantens synpunkter och handlingsmönster i olika situationer. Under en intervju kan informanten beskriva med egna ord hur den upplever sina tankar och uppfattningar angående ämnet. Kvale (1997) menar att den kvalitativa metoden används när man ska undersöka hur informanten själv tolkar sin livsvärld utifrån sitt eget perspektiv.

Vi skapade en halvstrukturerad intervjuguide (bilaga 3) med en låg standardisering som användes som grund och underlag till våra intervjuer. Intervjuguiden utformades utifrån de olika huvudämnena i bakgrunden; rytmik och rörelse, ljudutveckling och sång, förskollärarens roll och miljöns roll. Trost (2005) skriver om låg standardisering som innebär att variationsmöjligheterna är större, då intervjufrågorna kan ställas i den ordning som passar bäst för situationen eller utifrån informantens intresse. Författaren menar att kommande följdfrågor formuleras spontant utifrån tankar och uppfattningar som bildats utifrån de ställda frågorna. I intervjuerna talade förskollärarna fritt om våra fyra huvudämnen och följdfrågor ställdes utefter dennes svar. Trost (2005) kallar motsatsen till låg standardisering för hög standardisering vilket innebär att alla intervjutillfällen och frågor ska vara exakt likadana varje gång. Det förekommer inga förändringar och variationer i situationerna, utan allt sker utifrån de bestämda frågorna och kring valt ämne.

4.2 Urval

Vi valde att intervjua sex förskollärare från två förskolor och för att få en inblick i fler verksamheter intervjuades en förskollärare per avdelning. I studien deltog fem kvinnliga och en manlig förskollärare (se tabell nedan) och för att garantera förskollärarnas anonymitet har vi valt att kalla dem Anna, Berit, Carin, David, Erika och Frida. Eftersom syftet med studien är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet, kontaktades förskollärare från både småbarn- och syskonavdelningar. Innan urvalet skedde kontaktades samtliga förskollärare på de aktuella förskolorna via ett brev (bilaga 1) där vi presenterade oss själva, syftet med studien samt en förfrågan om de ville vara delaktiga i studien. De etiska riktlinjerna som skulle komma att följas under hela undersökningen beskrevs. Brevet skrevs för att förskollärarna skulle få en möjlighet att tänka över beslutet att delta i studien, samt att en första kontakt bildades mellan oss. Efter några veckors tid frågade vi hur många av dem som var intresse-

rade av att bli intervjuade och dessa personer fick ännu ett brev (bilaga 2) där genomförandet av intervjun beskrevs.

Namn	Ålder	Yrkeserfarenhet
Anna	40 år	12 år som utbildad
Berit	30 år	8 år som utbildad
Carin	36 år	3 år som utbildad
David	46 år	3 år som utbildad
Erika	52 år	25 år som utbildad
Frida	49 år	4 år som utbildad

4.3 Genomförande

Innan intervjuerna påbörjades ville vi ta reda på hur frågorna uppfattades och om de var relevanta till syftet med arbetet. Vi tog hjälp av en förskollärare på en av förskolorna där vi hade vår verksamhetsförlagda utbildning och gjorde en pilotintervju med henne. Efter pilotintervjun kom vi fram till att frågorna passade vår studie och kunde då fortsätta att utföra de riktiga intervjuerna.

De sex intervjuerna utfördes på två förskolor. Frågorna var utformade utifrån de olika huvudämnena som tagits upp i bakgrunden; rörelse och rytmik, ljudutveckling och sång, förskollärares roll och miljöns roll. Samtliga intervjuer genomfördes med förskollärarna individuellt i avskilda och ostörda rum. Enligt Trost (2005) ska intervjuer helst ske enskilt med bara en informant närvarande för att undvika att intervjuaren blir tillgjorda och att stunden uppfattas obekvämt. Författaren förtydligar och menar att under en intervju med flera personer, kan den informant som inte är lika talförd som resterande hamna i skymundan medan den mer språksamma tar över.

Vid intervjutillfället var vi båda medverkande och hade specifika arbetsuppgifter. En av oss höll i intervjun och fokuserade på informanten medan den andra lyssnade, iakttog och skrev ner eventuella fölfrågor och önskan om vidareutveckling av något som informanten uppgett. Intervjuerna tog mellan 25-40 minuter. Ljudet spelades in med mobiltelefon och alla intervjuer filmades med videokamera.

4.4 Forskningsetik

Redan när det första brevet skickades ut, beskrevs vilka etiska riktlinjer skulle komma att följas. Med hjälp av breven tillfrågades förskollärarna om de ville vara delaktiga i undersökningen och på så sätt samtycka

till intervjun. I brevet stod det också att allt som sägs och sker under intervjun kommer att hanteras konfidentiellt och med anonymitet.

Enligt Holme och Krohn Solvang (1997) måste all forskning reflektera över vilka fördelar och nackdelar det finns med undersökningen. Det måste finnas respekt och visad hänsyn gentemot medmänniskor i samhället och forskning får inte användas så att förskollärarna utnyttjas som medel endast för att uppnå målen. Författarna skriver vidare att undersökningen måste utlova informanterna en anonymitet och att den måste följas strikt. Förskolläraren ska kunna känna en trygghet i att själv välja om hon/han vill medverka i studien och att hon/han i så fall ska behandlas med en anonymitet under hela tiden. Dock menar Holme och Krohn Solvang att även om det tas tillvara på alla normer inom etiken, kan intervjufrågorna utlösa tankar hos de svarande. Förskollärarna kan uppleva en positiv atmosfär just då och lämna ut information som de inte hade tänkt från början. Kvale (1997) beskriver sin syn på etikens roll i undersökningen och menar att det informerade samtycket och konfidentialitet är viktiga grunder i en undersökning. Förutom att förskollärarna ger sitt medgivande i studien, ska undersökningen tillvarata det informerade samtycket genom att delge förskollärarna det generella syftet. De ska även få mer information om hur undersökningen ska utföras samt vilka risker och fördelar som kan förekomma med ett deltagande i studien. Konfidentialiteten anser Kvale blir synlig i undersökningen när förskollärarna får uppleva att deras namn och alla identifierande drag som kan förbindas med dem kommer att skyddas och förändras. Det är viktigt att alla som läser och tar del i forskningen är helt ovetande om vem informanten är och att det inte på något sätt går att koppla svaren till en enskild person.

4.5 Tillförlitlighet

Enligt Trost (2010) är det viktigt att intervjuaren är väl förberedd och har en väl inarbetad intervjuguide. För att stärka trovärdigheten i studien samt för att kontrollera frågorna genomfördes därför en pilotstudie. Under intervjuerna användes videokameran för att se eventuella tveksamheter hos förskollärarna. Trost (2010) menar att en intervju blir tillförlitlig när intervjuaren är lyhörd och uppmärksammar tonfall, ansiktsuttryck och kroppsuttryck. Under analysen av intervjuerna fann vi att förskollärarna var bekväma i att prata om ämnet och detta styrkte de svar som de gav. Studien blir även tillförlitlig när genomförandet och intervjufrågorna (se bilaga 3) finns tillgängliga och studien kan återskapas av andra forskare.

4.6 Bearbetning av data

Under detta avsnitt kommer den vetenskapsteori som har använts i analysen av intervjuerna att beskrivas. Därefter presenteras hur själva analysen har gått till och hur resultatet framställts.

4.6.1 Vetenskapsteori

I vår studie är tanken att beskriva men även att förstå, tolka och analysera förskollärarnas beskrivning av musik i förskolan. Därför är hermeneutiken den vetenskapsteori som kan kopplas till vårt arbete. Wallén

(1993) skriver att hermeneutiken kan översättas med tolkningslära, och beskriver den hermeneutiska cirkeln:

Vid tolkandet växlar man mellan del- och helhetsperspektiv. Man uppmärksammar motsättningar mellan del- och helhet. Varje nytt textavsnitt som man läser kan leda till ett nytt sätt att förstå tidigare avsnitt. Tolkandet framskrider genom en växling mellan den aktuella delen man arbetar med och den framväxande helheten. (s. 31)

Wallén menar att hermeneutiken innebär tolkning av innebörder i dess vidaste mening. Kvale (1997) menar att hermeneutiken är dubbelt relevant för forskning med intervjuer eftersom det först fokuseras på den dialog som skapar intervjutexterna, sedan tolkas dessa texter vilket kan uppfattas som ett samtal mellan skrivaren och texten. Kvale (1997) menar att förståelsen av en text sker genom en process som utgår från den hermeneutiska cirkeln. Ofta uppstår en diffus omedelbar uppfattning av texten som helhet, men när de enskilda delarna tolkas och återigen relateras till helheten leder det till en djupare förståelse.

4.6.2 Analys

Vi tog tillvara på den hermeneutiska cirkeln i vår bearbetning av data då de transkriberade intervjuerna skrevs ut på papper och lästes igenom för att förstå helheten i den enskilda intervjun. Därefter tematiserades informanternas svar utifrån våra frågeställningar; förskollärarens beskrivning av hur musik utövas i förskolan och förskollärarens beskrivning av musikens betydelse för barns utveckling. Detta gjorde vi genom att markera svaren med två olika färger för att sedan klippa ut dem och placera dem i respektive kategori. Därpå gick vi igenom varje enskild kategori och grupperade förskollärarnas svar på nytt för att få en bredare förståelse i de enskilda intervjuerna samt för att kunna hitta mönster och likheter.

Utifrån intervjusvaren markerade vi även användbara citat med en överstrykningspenna. Anledningen till att det är fler citat från Erika och David är att de är välformulerade och kan ses som representativa för det analyserade resultatet. Resultatet kommer här efter att presenteras efter våra två frågeställningar; Förskollärarens beskrivning av musikens utövning i förskolan och förskollärarens beskrivning av musikens betydelse för barns utveckling.

5 Resultat

Syftet med denna studie är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet. Resultatet kommer här nedan att presenteras utifrån våra två frågeställningar.

5.1 Förskollärarens beskrivning av hur musik utövas i förskolan

I förskollärarens intervjuvar i den första av våra kategorier fann vi vissa mönster och likheter som utmärkte sig. Dessa blev två underkategorier i vår resultatdel, som vi valt att kalla arbetssätt och förhållningssätt.

5.1.1 Arbetssätt

Rytmik- och rörelsepass av olika slag är något som framstår som viktigt i vår studie och förekommer på de flesta förskolor idag. Rummets storlek är en betydande faktor i arbetet med rytmik, då barnen vill springa och leka i samband med musik. Oftast finns det tillgång till gymnastikhallen en gång i veckan, men det behövs större lokaler i förskolan där förskollärarna och barnen kan utnyttja musik och rörelserna så som de önskar.

Av studien framgick att rytmik används under gymnastikpassen och barnen uttrycker en glädje när de får använda musik och rörelser tillsammans. Frida ger ett exempel på deras arbete med rytmik: ”Det blir roligare på något sätt och man får med barnen mycket mer, vi har ju musikband då. Sen har vi, ja musik till alla våra rörelser, lekar och så under gymnastiken.” Erika ger ytterligare ett exempel om rytmiken:

Ja det gör vi ju mycket på gympan /.../ där har dom också en favorit. Den heter när jag gick på stan... bråttom-tanten bråttom-tanten kommer först och sen kommer sura gubben... och det är ju bråttom då ska man gå jättefort och sen kommer någon som är trött och då ska man gå långsamt /.../ och så saktar Musik av och så går man i musikens takt /.../

Mini-Röris är en rytmik- och rörelseaktivitet som används mycket i förskolan och som uppskattas av både barn och förskollärare. Materialet innehåller ett rörelseschema som är ett sätt att ta tillvara på rytmiken. Det används också i samband med sångstunden då barnen kopplar an Mini-Röris-sångerna till de roliga stunderna i gymnastiksalen och blir glada av det. Vi kommer att ta upp glädjen i musik i avsnittet känslor längre fram i resultatdelen.

Utifrån studien fann vi att instrument är ett bra material att använda när det gäller rytmik- och rörelseövningar tillsammans med barnen. I rytmen får barnen lyssna in och känna känslan i musiken. Trummor används som ett rytmikinstrument i förskolan och i samband med trummandet får barnen möjlighet att röra sig på olika sätt i takt till musik.

Där jag har jobbat innan har vi haft med trummor... och då har barnen fått gå på olika sätt... det är rytmik hur man går och att den som spelar och så får gå som det låter och så-dant där. Dansa mycket har man gjort, det är också rytmik (Carin).

Förutom rörelsesamlingar tas musik tillvara genom sångsamlingar med olika material tillsammans med barnen. Främst används sångkort³, instrument, bilder och annat konkret att visa för barnen. Dock behövs inte alltid dessa konkreta material när samlingarna är tillsammans med äldre barn, men med de minsta kan det bli mer spännande och medryckande.

/.../alla sånger tycker inte barnen om, det måste hända lite granna och de måste vara lite roliga. Gärna med rörelser, till våra småbarn har vi ofta rörelser till så vi får med dem lite mer. Eller till sångerna har vi material till och sjunger, till exempel Bockarna Bruse har man tre bockar och medan man sjunger så illustrerar man sången. Till påsk har vi sjungit kycklingen med masken och så plockar han upp en liten mask som han lägger i en liten ask, så sjunger vi och så kan de titta och så har vi en ask, en mask och en kyckling. (Erika)

Studien visar att gitarran är ett omtyckt och önskat instrument bland barnen. Om förskolläraren endast sjunger sången utan inlevelse och hjälpmedel fångas inte barnens intresse på det sätt som det skulle göra med en gitarr eller ett annat instrument. Det går att ha sångstunder med bara rösten, men sångstunden blir mer betydelsefull och glädjefull när ett instrument inkluderas.

Vi märker att när man har en gitarr eller något instrument till så blir det otroligt mycket mer av det och barnen sjunger jättemycket och de verkligen... de älskar att sjunga när det är något instrument till så det är väldigt bra (Berit)

I vår analys av intervjuvaren framkom att det finns olika varianter av sångmaterial även för förskollärare som inte använder instrument. Ett exempel på detta är att använda en korg med olika saker som symboliserar sånger och dessa får barnen välja ifrån. Sångkort är ett annat material som finns på förskolorna i denna studie och används genom att barnen får ta ett kort och sätta upp det på en flänotavla⁴. För att sångstunderna ska kunna utövas framgick att miljön spelar en viktig roll och att den bör utformas utifrån barnens intresse. Barnen kan få tillgång till ett rum där det finns skivor och cd-spelare, och där barnen får välja hur de vill använda musik. En nackdel med tillgängligt musikmaterial är att det kan förstöras och tappas bort i vardaglig lek. Detta, menar förskollärarna, är tidskrävande då de måste återskapa materialen till duglig form igen. Därför är materialen på många förskolor inte alltid fullt tillgängliga för barnen och de får istället be någon av förskollärarna om hjälp när materialen ska användas utanför de ordinarie sångsamlingarna.

Berit har observerat att barnen brukar leka samling under sin fria lek och att de använder sångerna och materialen som förskollärarna använder på den ordinarie samlingen:

Vi har inte sångkorten framme så att de kan ta fram de när de vill utan de står på en hylla och barnen kan be om dem när de ska leka samling. /.../ då brukar de fråga om de får ha sångkort eller sånglådor till vad det nu är dem vill leka... och så leker dem samling exempelvis att någon är fröken och några är barn och så gör de precis som vi gör.

³ Ett kort med en bild som symboliserar sången för barnen. Sångtexten står också skriven på baksidan.

⁴ En tavla av filt där bilder sätts upp. Bilderna har en baksida som fastnar på tavlans filt. Flano används för att förstärka till exempel sagor och sånger.

I vårt resultat har vi kommit fram till att materialen och gitarren kan underlätta när det ska utföras spontana aktiviteter tillsammans med barnen. Om förskolläraren inte själv spelar något instrument är cd-skivor och inspelad musik ett bra alternativ, men det inte är samma sak som att plocka fram gitarren och sjunga sångerna. Sjungandet och utövandet av musik ska inte bara ske under bestämda samlingar, utan det ska förekomma hela tiden i vardagens alla aktiviteter, såsom vid påklädning och blöjbyten. Studien visar att barnen observerar förskollärarens användning av spontansången i olika situationer och att de tar efter beteendet och spontansjunger enskilt i liknande situationer.

Jag känner att jag tror att vi på avdelningen sjunger väldigt mycket. /.../ När vi gungar på den här stora kompisgungan, sjunger vi oftast samtidigt som vi gungar. Det är de själva som kommer på det också för att de känner att vi har gjort det så ofta, då tänker de att nu ska vi sjunga *bä bä vita lamm* och så väljer de själva vad de ska sjunga (Anna).

Spontansången kan hjälpa förskollärarna att använda sin fantasi och skapa egna sånger tillsammans med barnen. Studien visar att barnen efterfrågar både nya och äldre traditionella sånger. På de flesta förskolor är de äldre sångerna oftast i fokus, men resultatet visar att barnen också ska ges möjlighet att lyssna på ny och modern musik som de är bekanta med hemifrån.

Som det är i förskolan idag är jag lite emot att det ska vara *imse vimse spindel* hela tiden och *bä bä vita lamm*. Sen när dom kommer upp som fyraåringar, det är inte det som dom lyssnar på hemma.. Det dom lyssnar på är Markoolio och EMD, alltså det är schlager.. ny schlager som barn lyssnar på. Visst de tycker det är roligt mellan varven att sjunga krokodilen och *bä bä vita lamm* och *imse vimse spindel*, men de vill också ha det som de lyssnar på hemma. (David)

TV och dator är en vanlig del av barnens vardag och speglar barnens lek på förskolan. Melodifestival och schlager är sådant som förskollärare uppfattar att alla barn uppskattar och vill ta tillvara på i sin lek. Studien visar att förskollärare tillmötesgår barnens musikaliska intresse och uppmuntrar barnen till att leva ut sina fantasier. Media riktar sig till alla barn och därför ses även de minsta barnen känna igen sångerna från melodifestivalen när de spelas på cd-spelaren. Carin menar att det är viktigt att utgå från det som sker i barnens livsvärld:

/.../ när jag jobbade med de lite äldre, som var fem år, man får utgå lite ifrån deras värld och dom har ju mycket med den här melodifestivalen och mycket sånt. Då får man någonstans vara med och snappa upp det och liksom göra det och ta in det i vår verksamhet istället för att bara sjunga de här traditionella, det är ju viktigt att man gör någonting av det. Då hade vi startat en popgrupp... rockgrupp och de tyckte ju det var jätteroligt och så skrev vi om lite texter /.../vi skrev om Måns Zelmerlöws låt så att den hette hajarna istället /.../ så kan man jobba tillsammans med de som är lite äldre.

Det är viktigt att förskollärare har ett medvetet förhållningsätt gentemot barnens intressen och nyfikenhet. Vi kommer nu att redogöra för hur förskollärarna beskriver sitt förhållningsätt i arbetet med musik i förskolan.

5.1.2 Förhållningssätt

I resultaten från våra intervjusvar fann vi en stark vilja hos förskollärarna att arbeta med musik i förskolan. Det fanns en strävan om att musik ska finnas tillgänglig för barnen som ett pedagogiskt redskap och det förekommer stora visioner om hur den kan användas i den vardagliga verksamheten.

Studien visar hur instrument kan ha en positiv inverkan på musikstunderna genom att de blir mer livfulla och meningsfulla för barnen. Under sångstunderna skapas en möjlighet för barnen att pröva olika instrument samtidigt som de kan lyssna och jämföra de olika ljuden som härstammar från instrumenten. Det framkommer också att musik inte förekommer i den utsträckning som den egentligen borde göra på förskolorna. Erika förklarar att detta kan vara på grund av ett bristande intresse och avsaknaden av kunskap hos förskolläraren. Just det bristande intresset kan medföra att många andra aktiviteter och moment tar större plats i förskolan, såsom miljöfrågor och matematik. Utifrån intervjusvaren fann vi att en del av förskollärarna ansåg att musik inte skulle bli lika oprioriterad om det fanns mer påtryckningar från ansvarslidare och andra kollegor. Musik skulle utövas vid fler tillfällen tillsammans med barnen om förskolläraren mer eller mindre skulle bli tvingad till det. Förskollärarna beskrev hur det kan vara besvärligt att arrangera musikstunder tillsammans med instrument då ljudnivåerna kan upplevas som starka och påfrestande av både förskollärare och barn. Detta kan orsaka att många musikstunder blir lidande ute på förskolorna. Många av förskolorna använder sig därför av instrument som bringar en lagom ljudnivå, till exempel maracas, kastanjetter och pinnar. Det hade också förekommit cymbaler, men på grund av den höga ljudnivån plockades de bort ur musiklådan.

David har ett stort intresse för musik och en estetisk bakgrund, vilket färgade hans intervjusvar. Han har observerat att en del förskolor har sina instrument inlåsta i skåp på grund av just ljudnivån. ”Varför har du överhuvudtaget köpt in instrument? /.../ tro fasen att det låter - det ska låta av instrument!” menar han. Utifrån studien framgick att en dröm är att barnen ska få tillgång till ett ljudisolerat rum där de får möjlighet att spela på olika ljudinstrument, såsom trummor, elgitarr, elbas och keyboard. Eftersom en sådan idé kostar väldigt mycket pengar och många av dagens förskolor har begränsad ekonomi, är det en vision som måste läggas åt sidan för att ge plats åt mindre påkostade idéer och material.

Frida använder inte musik på sin avdelning, men hade en stor vision om musikanvändningen under studietiden. Hon hoppades kunna använda Musik i sitt kommande yrke och att få lära sig spela de åtta ackord på gitarren som hon hade hört ingår i utbildningen. Genom att kunna spela de åtta vanligaste ackorden på gitarr blir musikstunderna tillsammans med barnen mer livfulla och roliga, detta var något som Frida såg fram emot. När hon sedan började utbildningen och upptäckte att momentet hade utgått dämpades viljan och de egna initiativen till att använda musik senare i livet tillsammans med barnen. Arbetssättet på hennes avdelning kopplas till ett bristande intresse hos förskollärarna:

Det är inte något självklart eller sådär naturligt som bara pluggar upp så oh, nu måste vi hålla på med musik. Nej, så jag tror att det är A och O faktiskt att man ska vara intresserad. Så kan jag känna, man kanske har sitt intresse inom idrott eller är väldigt språkintresserad och då blir det gärna det man jobbar med, tyvärr. Sen kan man känna att man borde snudda vid alla de här områdena lite grann ändå även fast man inte är intresserad, men det blir inte så (Frida).

Trots sin brist på engagemang tror Frida att musik kan ha stor betydelse för barnet i förskolan. I resultaten av intervjuerna framgick att det är viktigt att förskolläraren kommer till insikt med att musik kan utövas på flera sätt och att den är betydelsefull för barnen även om förskolläraren inte kan sjunga eller spela instrument. Om förskolläraren har ett intresse för musik så färgar det ofta av sig på barnet och används mer i förskolan. Även om förskolläraren själv anser att hon/han är dålig på att sjunga är det viktigt att barnen får uppleva att förskolläraren faktiskt vågar utöva sjungandet och visa att det inte gör något om sångerna blir fel eller att det sjungs falskt. Genom att barnen får erfara detta kommer de ta efter förskollärarens beteende och börja använda musik även i sin vardag.

I studien framkom att barnen ser upp till de flesta vuxna som finns i dess omgivning och många gånger tar de efter det beteende och handlingsätt som till exempel förskolläraren visar. Därför är det viktigt att även förskolläraren har roligt i arbetet med musik för att kunna inspirera barnen. Erika ger ett exempel på hur hon tycker att musikstunden ska vara för att även påverka förskolläraren positivt; ”Jag saknar roliga sånger på något sätt. Medryckande!” Å andra sidan visade studien att det måste finnas en medvetenhet i valen av sånger som sjungs på förskolan. Det får inte vara för svåra sånger med krångliga texter eller rörelser, speciellt med tanke på de minsta barnen. I resultatet från intervjusvaren beskrevs det att många faktorer påverkar hur den styrda sångstunden utvecklas och arrangeras. Ett scenario som kan uppstå är att förskolläraren inte fångar alla barns uppmärksamhet och detta i sin tur resulterar i att sångstunden förlorar sin mening. För att musikstunden ska bli rolig för samtliga kan förskolläraren ha tillgång till konkreta material att visa eller utföra, såsom bilder och mjukisdjur. I analysen visade det sig även att miljön spelar en stor roll i att fånga barnens uppmärksamhet och intresse i musik.

Jag tycker inte att de här vita väggarna lockar någon till att sjunga/.../ Det här skapar ju ingen lust till sådant utan det gäller som pedagog att piffa till miljön så att den blir inbjudande och att musik rullar så att barnen vågar och vill sjunga (David).

Eftersom barnen vistas hela dagarna i förskolans miljö, är det betydelsefullt att den är arrangerad så att barnen får möjlighet till att utöva olika estetiska aktiviteter, såsom musik. Av studien framgår att förskollärarna måste ha ett mer tillåtande förhållningssätt och ta tillvara på miljön när det gäller musikens utövande i förskolan. I studien framkom det också att det är viktigt att barnen får känna av denna tillåtande inställning och att de själva har möjlighet att ta tillvara på miljön i samband med musikaktiviteterna. David ger ett exempel på hur hans avdelning låter barnen ta tillvara på miljön; ”Och högt ska det vara, så man får be dem stänga dörren, men vi är inte så sänk, sänk, utan stäng dörren istället.” Här hyschas inte barnens vilda lek utan istället uppmuntras barnen till att sjunga och röra sig till musik. Barnen har fri tillgång till olika musikmaterial, såsom cd-spelare och skivor. Vi upplever att Davids avdelning skiljer sig från en del av dagens förskolor, då de tar tillvara på många fler av musiks olika användningsområden. Det är viktigt att

barnen får tillgång till musik på olika sätt och inte bara genom ordinarie sångsamlingar. Ett exempel på det ger David då de säkerhetskopierar cd-skivor som de har tagit med hemifrån och som sedan finns tillgängliga på förskolan. Eftersom förskollärarna alltid har kvar originalskiva, bidrar detta även till att barnen får fri tillgång till samtliga skivor och cd-spelare och att de inte behöver känna ängslan över att någon skiva går sönder.

Studien visar att det är viktigt att reflektera över och diskutera det förhållningssätt som råder på förskolan för att kunna skapa en verksamhet som uppfyller samtligas intressen och behov. Det är också grundläggande att ta i beaktning och sätta ord på det som barnen utvecklar genom att vara i en musisk miljö, därför kommer vi fortsätta resultatdelen med att skriva ett avsnitt om musikens betydelse för barns utveckling.

5.2 Förskollärarens beskrivning av musikens betydelse för barns utveckling

Under bearbetningen av data fann vi mönster och exempel som utmärkte sig även under vår andra frågeställning. Dessa har vi valt att kalla språk och motorik och känslor.

5.2.1 Motorik och språk

I vår studie fann vi att musik är viktig för hela kroppen och att röra sig är viktigt för all utveckling. Berit menar att ”Det tränar ju deras kroppsuppfattning och motorik absolut och även rytmkänslan i musik får de träna hela tiden när de använder sig av musik.” Barnens koordination, takt- och rytmkänsla, kroppsuppfattning och motorik tränas av rytmik. Musik kan användas för att göra aktiviteter roligare. Studien visar att koordinationen tränas upp av rytmik och att kunna klappa i takt eller att röra sig till musik bidrar till en ökning av barns kroppsuppfattning. Rytmiken används tidigt i förskolan till exempel genom att klappa stavelserna i barnets namn. Att känna takten och rytmen och att öka koordinationen och kroppsuppfattningen kan underlätta skolarbetet för barnen när de kommer upp i skolålder. Ron för att kunna sitta och trumma länge har inte många barn och koncentrationen som behövs för det kan förbättras med hjälp av rytmiken. I analysen av intervju svaren framgick det att barnet blir mer och mer stillasittande hemma och med hjälp av musik och rytmik kan det få lära känna sin kropp och rör sig på andra sätt än vad det är van vid.

De barn som inte behärskar det svenska språket använder ofta kroppen för att visa vad de vill och då kan rytmiken vara en inkörspport för barnens språkliga utveckling, men även sången är en viktig faktor.

Jag tror att för det första ger det glädje att sjunga och gemenskap när man sitter och sjunger. Sen tror jag att alla avdelningar.. det är en jätteviktig bit i deras lärande av att tala språket, det tror jag. För jag tror att det är lättare att sjunga ord än att prata dem, jag vet inte om det har med någon satsmelodi eller att man sjunger melodi – det är lättare att få fram orden (Erika).

I vårt resultat framgick det att även sången är viktig i förskolan för barnens språkutveckling. Barn med ett annat modersmål än svenska kan vara med i sångstunden trots att de inte kan språket. De talar kanske inte språket och förstår kanske inte vad orden betyder, men de formulerar orden och är delaktiga, vilket ger

resultat i deras användning av det svenska språket. Sången är viktig även för de minsta barnen i förskolan som inte har börjat tala ännu. Musik och sången kan användas som ett hjälpmedel för att starta språkanvändningen, då de allra minsta barnen har lättare för att sjunga än att prata. Detta förklaras genom att barnen lär sig melodin först, sedan lär de sig rimmen och därefter resten av orden efterhand.

Sånger bär på ett kulturarv som förskollärare för vidare till barnen. I nya sånger dyker det upp nya ord men även i äldre sånger finns det ord som inte används i talspråket längre. När förskolläraren förklarar ordens betydelse förstår barnen sångens innebörd och därigenom får de en ny förståelse och kunskap. Carin kommer själv ihåg att sångerna från fem myror är fler än fyra elefanter hjälpte henne att lära sig alfabetet och menar att ”det är lätt att lära sig om man sjunger på något vis”. Det är lättare att minnas saker när man sjunger och sången kan användas i olika lärandesituationer till exempel när barnen ska lära sig veckodagarna, alfabetet och nya ord. Sången är ett utmärkt redskap för att främja barnens språkutveckling då glädjen, rytmen och gemenskapen som uppstår tillsammans är betydande faktorer. Barnen uppskattar sången på olika sätt, de är koncentrerade och visar att de tycker det är roligt. Dock sjunger oftast inte de allra minsta barnen på sångsamlingen, men genom föräldrasamverkan har det upptäckts att barnen istället sjunger i hemmet. ”Det är precis som att de sitter och tar in det och så kommer det efteråt sen.” menar Erika.

I analysen av intervju svaren fann vi att en viktig aspekt i arbetet med musik i förskolan är att barnen ska tycka att det är roligt. Instrumentet har en viktig roll för att göra musikstunden levande, men har även den effekten på barnen att de kan sitta längre och vara koncentrerade. Det är betydelsefullt att göra sångerna konkreta och meningsfulla för de allra minsta barnen, till exempel genom att ha saker som symboliserar det som sången handlar om. ”Man kan inte göra någonting om de inte tycker det är roligt, och de tycker det är roligt att sjunga!” (Erika)

5.2.2 Känslor

Utifrån studien fann vi att det finns en glädje i musikstunden och att barnen känner glädje då de får höra och utöva musik. ”Jag tror att de blir lugnare av att sjunga och att det blir en gemenskap när man sjunger. Att vi hör ihop på något sätt och vi sjunger och har roligt tillsammans – en glädje är det ju!” (Erika) Även förskollärare känner en glädje, lättnad och lugn när de lyssnar på musik. Musik i förskolan kan ha olika effekter på barnens känslor; i gymnastiken kan den pigga upp och ha en glädjande och sprallig inverkan medan den i lugn takt kan dämpa ljudnivån och ha en lugnande effekt. Detta hade en av förskolorna tagit tillvara på genom att radion spelade under hela dagen och det innebar att barnen hela tiden fick en musisk stimulans och stämningen blev lugn och behaglig vid till exempel frukost och mellanmål.

I vårt resultat kan vi se att musik kan användas för att utveckla barnens empatiska förmågor och för att få barnen medvetna om vad det är de känner. Det går att sjunga om olika känslor, till exempel rädsla och glädje, men även andra begrepp går att sjunga om, som till exempel att sjunga stort eller litet och att sjunga

svagt eller starkt. Musik kan också användas för att bryta en negativ trend i barnens humör. Precis som vuxna är barn känslomänniskor och deras humör kan växla upp och ner för varje dag. Utifrån detta kan musik tas tillvara på och användas på förskolan, vilket kan resultera i att barnens sinnesstämningar förändras från det negativa till det positiva.

Glädjen visas också när barnen får spela på instrument i samband med musikstunderna, på det sättet blir barnen mer delaktiga i aktiviteten. Ett vanligt fenomen som framkommit i studien är att förskolläraren spontansjunger med barnen i deras fria lek och då samlas barnen runt omkring och vill vara delaktiga i sången. Barnen är delaktiga i förskolans aktiviteter på olika sätt; de får bestämma sångerna som ska sjungas, de får komma med förslag på rörelser till sången och de får själva önska vad de vill göra. När barnen får vara delaktiga i musik- och rytmikstunden tycker de att det är roligare och den blir mer meningsfull för dem. Barn älskar att sjunga och det är en bidragande orsak till att de är delaktiga och tar egna initiativ till att utöva musik. Barnen kan ta med sig egna skivor hemifrån som de vill spela och visar sitt intresse för musik genom att peka på instrument, hämta sångböcker till förskolläraren som de vill sjunga ur, leka musiksamling med varandra och lyssna på cd-skivor.

Oftast är det förskolläraren som tar initiativ till musikstunden, men det är aldrig problem med att få barnen till musik- eller sångsamlingen. Dock beror det på förskollärarens förmåga att inspirera och engagera barnen huruvida barnen är delaktiga och visar intresse.

De är kräsna, man ser på en gång vad de tycker är kul! Och tycker de en sång inte är rolig så börjar de med något annat eller kryper iväg eller leka med något annat. Så man ser vad de tycker om på så sätt och det är nästan det vi får gå efter. (Erika)

Förskollärarna kan bli trötta på samma sånger som sjungs upprepade gånger, men barnen tycker att sången blir roligare för varje gång den sjungs. Eftersom det är barnen som ska stå i centrum på förskolan, menar studien att förskolläraren måste lyssna till dem och sjunga den sången som barnen vill.

De blir glada när de kan en sång så på det sättet stärker man väl dem, när de visar att de kan den här sången. Och de tycker ju det är roligt att sjunga om samma sång för den kan de ju, och vi tycker åhh, kommer den sången igen, men barnen tycker att åhh, den här kan jag! och då blir de stärkta av det. (Erika)

Vår studie visar att musik också kan användas som ett redskap för att stärka barnens självkänsla och självförtroende. Förskolläraren agerar som en förebild för detta genom att våga sjunga, hur falskt det än låter, och tillåta barnen att göra det med. Carin uttrycker det som att ”våga släppa loss”. Människan kan med hjälp av musik våga göra lite mer än vad den vanligtvis vågat och barnen klarar sig bra i livet med ett gott självförtroende.

Intervjuszvaren visade att det är viktigt att bemöta barnen i deras värld för deras självkänsla, samt att möta barnens intresse för stunden är en betydelsefull del i förskolans vardag och för barnens musikutövande. Barn tar till sig sådant som de ser på TV:n eller vid datorn och det färgar deras lek i förskolan. Förskollärarna har uppmärksammat detta och försöker att hjälpa barnen i deras musiklek.

5.3 Sammanfattning

I resultatet av våra intervjuer kan vi se att de sex förskollärarna beskriver musik som en viktig del i deras förskolors verksamhet. Barnen använder musik i sin lek och förskollärarna uppmuntrar barnens sång med hjälp av spontansången, vid till exempel blöjbyten och påklädning. Musik används för att göra tråkiga stunder roliga men även som ett hjälpmedel för att fånga barns intresse och koncentration. Förskollärarna framhåller vikten av att använda sig av instrument och andra musikaliska hjälpmedel som gör stunden meningsfull. De menar också att barnen tycker om musik och att det är lättare att lära sig nya saker med hjälp av musik.

I resultatet av våra intervjuer kan vi också se hur förskollärarna beskriver att Musik har stor betydelse för barns utveckling. Med hjälp av musik kan barns motorik, kroppsuppfattning och koordination förbättras. Förskollärarna framhåller att barns koncentration ökar med hjälp av musik och de menar att om förskollärarna lagt grunden för barnens musikutövande i förskolan kommer barnen att ha lättare för skolarbetet i grundskolan. Förskollärarna anser också att musik har en stor betydelse för barnens språkutveckling, då musik tycks ha en satsmelodi som är lätt att förstå och härma. Barnen tycker att musik är roligt och den glädje, gemenskap och rytm som uppstår i musikutövandet tillsammans verkar vara en orsak till att språket främjas.

Förskollärarna uppger att musik kan både ha en uppiggande och en lugnande effekt på barnen och används för att utveckla barnens känslor, som empati, självkänsla och självförtroende. Musik ger barnen en möjlighet att bli delaktiga i aktiviteter och förskollärarna framhäver att barn tycker om musik, de blir glada av musik och vill ha musik i sin vardag.

6 Diskussion

Nedan kommer vi att diskutera vår valda metod för studien. Sedan kommer resultatet som vi fick fram genom våra intervjuer att diskuteras, samt jämföras med den tidigare forskningen som vi har presenterat i bakgrunden. För att förtydliga diskussionen kommer den att redogöras under de olika rubriker som resultatdelen presenteras under. Till sist kommer vi att ge förslag till fortsatt forskning.

6.1 Diskussion av metod

Syftet med denna studie är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet. Vi ansåg att valet av kvalitativa studier i form av intervjuer var en lämplig metod för att få svar på vårt syfte och frågeställningar. Med hjälp av intervjuer kunde vi få en personlig helhetsyn över vilka tankar och erfarenheter som ligger bakom förskollärarnas arbetssätt och handlande kring musik i förskolan. Detta styrks av Trost (2005) som anser att det går att använda en kvalitativ metod när studien går ut på att undersöka och förstå informantens synpunkter och handlingsmönster i olika situationer. Under en intervju får informanten själv möjlighet att beskriva sina tankar och åsikter angående ämnet. Kvale (1997) skriver att den kvalitativa metoden i form av intervjuer nyttjas när undersökningen handlar om att ta reda på hur informanten tolkar sin egen livsvärld i samband med området som grundar studien. Däremot hade det varit intressant, om arbetet hade genomförts på en djupare nivå, att även utföra observationer. Då hade det kunnat uppstå nya perspektiv på vårt resultat och syftet med musik i förskolan skulle möjligen få en ny och annorlunda betydelse i vår studie. Samtidigt hade det varit spännande att, utöver intervjuer, genomföra en observationsstudie för att se om förskollärarna verkligen arbetar och tar tillvara på musik i förskolan.

För att kunna få ut så mycket information som möjligt av intervjuerna med förskollärarna, användes en intervjuguide som skapades utifrån olika teman som är en del i musik (bilaga 3). Eftersom det fanns några av frågorna som kunde uppfattas felaktigt av förskollärarna, valde vi att genomföra en pilotstudie innan de riktiga intervjuerna tog sin början. Frågorna formulerades dels för att undersöka förskollärarens allmänna beskrivning om musiken i förskolan och dels för att undersöka hur förskolläraren använder musiken i sin verksamhet. Vi anser att detta var ett bra val eftersom det framkom att förskollärare inte alltid kan arbeta så som de önskar. I vår studie hade Frida en allmän positiv åsikt om musik i förskolan, men uppgav att den inte användes som ett pedagogiskt redskap på hennes avdelning.

När sedan själva intervjuerna genomfördes ansåg vi att det var av betydelse att förskollärarna fick möjlighet att prata fritt kring sina åsikter och tankar angående musik. På det sättet blev samtalet öppet och kändes mer naturligt än om intervjun var grundade sig enbart på slutna frågor och svar. Enligt Trost (2005) kan intervjufrågor skapas utifrån mönster med en låg standardisering. Detta innebär att variationsmöjligheterna på frågorna är omfattande och att de ställs i den ordning som bäst passar under intervjun eller utifrån informantens intresse. Trost menar att de kommande följdfrågorna formuleras spontant med utgångspunkt från de tankar och uppfattningar som har bildats utifrån de tidigare ställda frågorna.

Vi ansåg att efter sex intervjuer var resultatet mättat för att få svar på vårt syfte och frågeställningarna. En annan anledning var att det förekom likheter i förskollärarnas svar och sannolikheten var stor att respon- sen och fakta från ytterligare förskollärare skulle vara av liknande karaktär som de tidigare svaren. Valet av att fem kvinnor och en man deltog i studien var inte medvetet och vi anser inte att det påverkade resulta- tet. Vi var väl medvetna om att det gick att intervjua fler förskollärare om syftet med studien avsåg att ex- empelvis jämföra förskolor från olika delar av Sverige. Utifrån det skulle troligtvis intervjufrågorna formu- lerats på andra sätt vilket resulterat i olika svar från samtliga förskolor.

Till en början upplevde vi att många av de tillfrågade förskollärarna tyckte att det var en intressant och viktig studie, men när intervjutillfällena skulle bokas in var det några av dem som tackade nej. Vi fick känslan av att en del av dem endast tackade nej på grund av att de kände en okunskap i ämnet hos sig själva, eller att de inte ville ställa upp för att vi skulle filma och spela in intervjuerna. Det är tråkigt att förskollä- rarnas självförtroende sviker dem så pass mycket att de istället för att medverka och möjligen påverka re- sultatet till det positiva, väljer att avstå och behålla sina tankar för sig själva. Uddholm (1993) ger en be- skrivning av hur förskollärare uppfattar sig själva i olika situationer. Många förskollärare begränsar sig ge- nom att de endast fokuserar på det som de inte kan, istället för att ta tillvara på möjligheterna och använda sig av de förmågor och kunskaper som förskollärarna faktiskt besitter. För att använda musik i förskolan behöver förskolläraren inte vara särskilt musikalisk. Uddholm menar att många förskollärare inte använder musik i förskolan på grund av olika orsaker, såsom att sången kan upplevas som obehaglig då förskollära- ren kan anse sig själv som falsksjungande eller att musikaliska instrument känns outforskade och främ- mande för dem. Dessa förskollärare hade med all säkerhet haft många åsikter och funderingar angående musik i förskolan, men eftersom de valde att avstå måste vi respektera detta och istället analysera resulta- ten från de förskollärare som faktiskt medverkade i studien. Innan intervjuerna formulerade vi brev (bilaga 1 och 2) som delades ut på samtliga förskolor. Vi kunde uppfatta en första känsla av trygghet och respekt gentemot förskollärarna. Det berättades för oss efteråt att det var uppskattat att de hade fått breven innan då det beskrevs vilka vi var och vårt syfte med studien. Det är viktigt att ta hänsyn till de förskollärare som ska vara delaktiga i studien och att det görs ett gott första intryck på dem. Vi ville ge förskollärarna en möjlighet redan från början att känna trygghet med att lämna ut sig själva och sina tankar till oss, därför var vi noga med att berätta för dem vilka etiska riktlinjer som gällde under hela studien.

Under intervjuerna valde vi båda att vara närvarande då en enskild förskollärare intervjuades. På det sättet blev det ett mer trovärdigt samtal och förskolläraren kunde fritt berätta om sina tankar kring musik i för- skolan. Om vi istället hade valt att anordna en gruppintervju med de sex förskollärarna hade troligen vårt resultat sett annorlunda ut. Svaren hade med viss möjlighet fått likartade vinklingar och samtliga förskollä- rare hade kanske känt sig pressade av varandra. Resultatet av detta hade kunnat bli att förskollärarna hade utgått ifrån samma perspektiv och uppfattningar, oavsett vad de hade för åsikter om ämnet från början. Trost (2005) styrker detta och menar att intervjuer helst ska ske enskilt med bara en informant närvarande för att undvika att intervjuvaren blir tillgjorda och att stunden uppfattas som obehaglig. Författaren me-

nar att under en intervju med flera personer, kan den informanten som inte är lika talför som resterande hamna i skymundan medan den mer språksamma tar över. En gruppintervju kan orsaka att de enskilda förskollärarna uppmuntrar synpunkter och handlingssätt som de egentligen inte tror på, men att det kommer fram och synliggörs utifrån en påverkan av hela gruppen. Det kan det ha både för- och nackdelar att vi var två som närvarade under intervjutillfället. För oss själva kändes det bra och tryggt att vara tillsammans och att vi båda kunde uppfatta svaren på olika sätt och därefter komma med följdfrågor som den andra inte hade tänkt på. Enligt Trost finns det fördelar att vara två som intervjuar, eftersom det uppstår mer stöd och uppmuntran mellan intervjuarna på det sättet. Dialogen kan bli mer samspelt och det kan bidra till att studien får fler innehållsrika och omfattande svar från informanten. Å andra sidan kan stunden upplevas ansträngd av informanten eftersom det kan vara svårt att sitta själv gentemot två intervjuare samtidigt som man blir både inspelad och filmad. Trost menar att det kan uppstå en position där förskolläraren känner sig i underläge och uppfattar det som att intervjuarna har ett maktövertag över hela situationen.

Efter varje intervjutillfälle fanns möjligheten att kort prata igenom hur vi båda hade upplevt stunden och vilka positiva eller negativa reaktioner som uppstod utifrån de tankar och åsikter som förskollärarna berättade för oss. Vi märkte att det fanns intervjuer som vi till en början inte trodde skulle ge oss så mycket information, men när analysen sedan gjordes blev svaren mer förståeliga och intressanta. Genom att ta tillvara på både delarna och helheten i intervjuerna kunde vi få nya insikter i svaren. Kvale (1997) styrker vårt sätt att uppnå nya uppfattningar genom att beskriva den hermeneutiska cirkeln. Författaren menar att det oftast uppstår en första diffus uppfattning av texten eller situationen, men när de enskilda delarna tolkas på nytt och återigen relateras till helheten så leder det till en ny djupare förståelse. Genom att tolka den data som förskollärarna gett oss i sina svar, tycker vi att den framstod som tillräcklig för att kunna besvara vårt syfte och våra frågeställningar.

6.2 Diskussion av resultat

Nedan kommer resultatet som vi fick fram genom våra intervjuer att diskuteras, samt jämföras med den tidigare forskningen som vi har presenterat i bakgrunden. För att förtydliga diskussionen kommer den att redogöras för under de olika rubriker som resultatdelen presenteras under. Till sist kommer vi att ge förslag till fortsatt forskning.

6.2.1 Arbetssätt

Utifrån analysen av intervjuerna framkom det att musik finns tillgängligt på olika sätt inom förskolan. En stor del av användningen sker i sångsamlingar tillsammans med barnen. De flesta barn uppskattar sångsamlingarna, och en del förskolor tar hjälp av ett varierande utbud av material för att försöka fånga alla barns intresse under samlingarna. Främst används sångkort, bilder och annat konkret att visa för barnen. När det gäller de äldre barnen behövs inte alltid dessa material, men resultatet av intervjuerna visar att för de minsta barnen kan det bli mer spännande och medryckande. (se citat s. 18)

Utifrån studien framgick det att även olika instrument är bra verktyg att ta tillvara på i samband med musik, särskilt gitarren är omtyckt och önskad bland barnen. Analysen visade att om det organiseras sångsamling och förskolläraren endast sjunger sångerna utan inlevelse eller instrument, fångas inte barnens intresse på samma sätt som med en gitarr. Det går att ha sångstunder med bara rösten, men sångstunden blir mer glädjefull när ett instrument inkluderas. (se citat s. 18)

Utifrån våra erfarenheter från förskolor har det också observerats att många barn tycker om sångsamlingen och att det ska inkluderas material, såsom sångkort som de får fiska upp och sjunga utifrån. Däremot anser vi att sångmaterialen kan uppskattas lika mycket av de äldre barnen som de minsta. Femåringarna uppskattar kanske inte att sjunga om exempelvis bondgårdens djur och ha dessa mjukisdjur framför sig på samma sätt som tvååringen. Det gäller för förskolläraren att anpassa materialen och aktiviteten utifrån barnens ålder och möta barnen på den nivå som de befinner sig just då. Samtidigt är det viktigt att förskolläraren är medveten om att musiksamlingen inte alltid kommer att fånga alla barns uppmärksamhet. Musik är som andra aktiviteter på förskolan; ena stunden har aktiviteten barnens fulla uppmärksamhet och under nästa samling kan det förekomma andra saker som fångar barnens intresse istället. Däremot kan sångstunderna bli roligare och mer meningsfulla för barnen om det inkluderas instrument och andra material. På så sätt får barnen en möjlighet att pröva på nya saker och införskaffa sig fler erfarenheter inom musik, som de kan komma att ha användning för senare i livet.

I studien framgick det att spontansång är en uppskattad del inom musik och att materialen och gitarren kan bidra till att dessa spontana aktiviteter blir bättre tillsammans med barnen. Om förskolläraren inte själv spelar något instrument är cd-skivor eller inspelad musik ett bra alternativ att ta tillvara på under dessa stunder. Vi tror att om barnen får ta del i stunder där instrument eller radion tas tillvara på i samband med spontansången kommer stunden att upplevas mer positiv av barnen, genom att de då får erfara en större uppmuntran från förskollärarens sida till barnens spontansjungande. Om instrument används tillsammans med spontansången kan det bidra till ett större engagemang hos förskolläraren också, eftersom instrument av olika slag oftast har en positiv och glädjande inverkan på alla människor. Detta kan i sin tur resultera i att barnen själva tar tillvara på spontansången även i sina egna lekar. I studien framgick det även att sjungandet och utövandet av musik inte bara ska ske under bestämda samlingar, utan det ska förekomma hela tiden i vardagens alla aktiviteter såsom vid påklädning och blöjbyten. Detta styrks av Björkvold (2009) som skriver att spontansången är en viktig del i barnens utveckling och med hjälp av kroppsrörelser, tal och sång ska spontansången tas tillvara på vid alla möjliga aktiviteter, såsom påklädning och i den fria leken. Författaren förtydligar att spontansången bidrar till att det blir en puls i leken, form åt kroppsrörelserna och en känsla åt rösten. Studien visar att barn observerar förskollärarens användning av spontansången i olika situationer och att de tar efter beteendet och spontansjunger enskilt i liknande situationer. (se citat s.19)

Hammershøj (1997) betonar detta och menar att barn ofta använder sig av egna spontansånger i sin vardag. Enligt författaren finns det ingen speciell betydelse i det som barnen nynnade på, men att det kan vara ett sätt att tolka den musik som barnen har upplevt under sitt liv hittills. Barnen sysselsätter sig med att komponera egna melodier av alla de ord som de känner till, många gånger sammankopplade med den aktivitet som barnen befinner sig i. Young (2003) menar å andra sidan att vuxna många gånger inte uppfattar vad barnen sjunger och att detta kan resultera i att barnens sång ses som oljud och störande. ”Att lära sig att lyssna på småbarnsmusik och höra det som just musik, kan kräva en del övning. Vi saknar en tradition av berömmelse, insamling och analys av barns egengjorda musik och därför har vi inte en lång etablerad förståelse för hur det kommer att låta.” (s.55, översatt här) Av vår analys framgick att förskolläraren kan missuppfatta barnens spontansånger då den även innefattar barnets eget nynnande och skrik. Detta styrks även av Bjørkvold (2009) som beskriver att det som barn ser som sång ser nödvändigtvis inte vuxna som sång. För en vuxen kan det låta som oväsen, men för barnen är det en förfinad form av sångkommunikation. Vi tycker det är viktigt att barn får möjlighet att använda sig av spontansånger på förskolan i olika situationer, på så sätt blir de mer delaktiga i sitt eget lärande och utveckling. Om barnen upplever att sången kan sjungas vid alla tillfällen och inte endast vid de styrda aktiviteterna, uppfattar barnen musik med nya perspektiv. Samtidigt måste förskolläraren uppmuntra barnen till att använda fantasin och komponera egna sånger som de får möjlighet att använda i vardagen, utan att det ska missuppfattas av förskolläraren som oväsen. Om förskollärarna inte skulle ge plats åt barnens egna komponerade sånger skulle det istället kunna bidra till att barnen utvecklar ett obehag och missnöje med att sjunga även vid andra tillfällen på förskolan.

Förutom spontansången, framgick det i studien att det är viktigt för barnen att få uppleva sångstunder på förskolan som de är bekanta med sedan tidigare. Barnen efterfrågar både nya och gamla traditionella sången som kan sjungas vid dessa tillfällen. Vi tycker att på samma sätt som att barnen får förnyade kunskaper i andra aktiviteter på förskolan, är det angeläget att även musik moderniseras emellanåt. Det är viktigt att barnen får möjlighet att, både i förskolan och i hemmet, lära sig roligare och svängigare sånger. Samtidigt är de traditionella sångerna ett kulturarv som är viktiga att bevara för att stärka barnens identitet. I resultatet av intervjuerna framställdes det att på många av dagens förskolor står de traditionella sångerna mer i fokus, men viljan finns att barnen även ska få möjlighet att lyssna på ny musik som de är bekanta med hemifrån.

Analysen av intervjuerna bekräftar Davids åsikter genom att det framkom att TV:n och datorn är vanliga tillbehör i många barns vardag, detta speglar även deras lek på förskolan. (se citat s.19) Lamont (2008) beskriver att musik finns tillgängligt på många håll i barnets omgivning. Författaren hävdar vidare att den största exponeringen av musik sker i hemmet, via TV:n, dator och radio. Den musik och sånger som barnen lyssnar på tar de sedan med till förskolan. Likadant gäller för den musik som barnen sjunger i förskolan, den tar barnen med sig hem och använder också där.

Utifrån tidigare erfarenheter har även vi sett att de flesta barn lyssnar på nyare musik och sånger i hemmet och att de därefter tar med sig dem till förskolan. I och med att barnen lyssnar på musik som sänds i TV:n och på radion, borde fler förskolor tar tillvara på detta och använda det i sin vardag. Om barnen endast får tillgång till de traditionella sångerna, kan de bidra till deras musikkult avstannar helt senare i livet och att det får efterföljande konsekvenser i form av ett missnöje gentemot musik och dess betydelse. Om förskolorna istället uppmuntrar barnens intressen inför den nya musik, kan det resultera i att många av barnens övriga kunskaper och förmågor utvecklas. Samtidigt kan detta medföra att förskollärarna lyckas fånga alla barns uppmärksamhet om de möter barnen på deras nivå och utifrån deras intressen.

Melodifestival och schlager är sådant som förskollärare uppfattar att alla barn uppskattar och vill ta tillvara på i sin lek. Även de minsta barnen uppfattas känna igen sångerna från melodifestivalen när de spelas på radion eller cd-spelare och ställer sig och dansar till musik. Studien visade att förskollärare tillmötesgår barnens musikaliska intresse och uppmuntrar barnen till att leva ut sina fantasier. Carin menar att det är viktigt att utgå från det som sker i barnens livsvärld. (se citat s.19)

Lundström (1996) beskriver att barnen behöver få uppskattning och stöd från både föräldrar och förskolans personal för att kunna utveckla sina kunskaper vidare. Musik finns överallt i barnens omgivning på olika sätt och att den bildar musikaliska förebilder som barnen tar upp i minnet. Utifrån det anser författaren att förskolan bör uppmuntra barnen och ge dem möjlighet att förbättra sin förståelse för och i musikaliska uttrycksformer.

6.2.2 Förhållningssätt

I studien framkom det att en grundläggande förutsättning för att musik ska utövas i förskolan är att förskolläraren själv har ett intresse inom det. I många av dagens förskolor saknas intresset hos förskolläraren, vilket resulterar i att musik inte används i den utsträckning som den borde göra. Det i sin tur leder till att andra delar i förskolan, såsom miljöarbete eller bild, tar större plats och att det oftast är musik som får stå i skymundan på förskolorna.

Vi anser att alla moment i förskolan är viktiga och många av dem kan förskolläraren och barnen använda i samband med varandra, exempelvis går det att lära sig matematik med hjälp av musik. Däremot så räcker inte alltid tiden till och detta kan medföra att många förskollärare väljer att fokusera vardagen på aktiviteter som tillför barnen andra kunskaper, som de har mer användning för när de kommer upp i ålder. Som det nämndes tidigare framkom i vårt resultat att musikens användning på förskolorna är beroende av vilket intresse förskolläraren själv har i ämnet. (se citat s.20)

Fridas åsikter om musikens frånvaro på förskolan kan få en förklaring i Uddéns (2004) uppfattningar angående förskollärarens roll i samband med musik. Författaren menar att en del förskolor idag använder sig av professionella specialister som uppmuntrar barnet till att bli estetiska på ett bättre och mer positivt sätt. Detta har dock resulterat i att en del av de vanliga förskollärarna drar sig för att arbeta och använda musik

och rörelse i verksamheten. Författaren förtydligar att specialisterna ska hjälpa barnet att ta fram sin ursprungliga kännedom kring musik, samt erbjuda tillfällen för barnet att utveckla sina erfarenheter tillsammans med andra barn.

Även om specialisternas roll på förskolan kan medföra fördelar och utveckla barnen på ett positivt sätt när det gäller de estetiska delarna, finns nackdelar som främst drabbar de förskollärare som arbetar på förskolorna. Detta kan vara en anledning till att många har dåligt självförtroende och inte vågar använda musik tillsammans med barnen. När specialister finns tillgängliga ute på verksamheterna och att de dessutom är duktiga i ämnet, kan många av de ordinarie förskollärarna uppleva sig själva som omusikaliska. Risken finns att förskolläraren tror sig vara tvungen att kunna sjunga rent eller spela något instrument för att uppfattas som musikbegåvad och att det är först då som musikstunderna kommer till på förskolan. I vårt resultat från intervjuvaran framkom vikten av att barnen ges möjlighet att utöva musik med samtliga i sin omgivning. Det har även stor betydelse för barnen att förskolläraren finns tillgänglig, oavsett hur duktiga förskolläraren är på musiks olika delar. Det visade sig också att om förskolläraren har ett intresse för musik så färgar det ofta av sig på barnet och används mer i förskolan. Løkken, Haugen & Røthle (2005) menar att en lyhörd och lekfull förskollärare är vad som krävs för att möta barnen musikaliskt. Även om förskolläraren anser sig vara dålig på att sjunga är det viktigt att barnen får uppleva att förskolläraren faktiskt vågar utöva sjungandet och visa att det inte gör något om sångerna blir fel eller att det sjungs falskt.

Bjørkvold (2009) menar att även om en människa inte kan spela instrument, sjunga eller dansa är den musisk, det är betydelsefullt i arbetet med musik i förskolan. Författaren menar att den vuxne bör ha tillgång till den orädda leklust och det utforskarbehov som den hade när den var ett barn för att finna kreativitet och skapandelust. Uddholm (1993) hävdar att alla förskollärare kan använda sig av musik på ett målmedvetet sätt. Många förskollärare begränsar sig genom att de fokuserar på det som de inte kan och inte ser möjligheterna att använda sig av den kunskap som förskolläraren faktiskt besitter. Uddholm skriver vidare att det kan finnas många ursäkter för förskolläraren att inte använda sig av musik i förskolan. Sången kan upplevas som obehaglig då förskolläraren kan anse sig själv som falsksjungande, musikaliska instrument känns utforskade och främmande, eller att förskolläraren ser sig själv som klumpig och osmidig. Vi tycker det är viktigt att förskolläraren vågar bjuda på sig själv och att den har ett självförtroende som är så starkt att detta synliggörs inför barnen. Ett känt talesätt säger; ”barn gör inte som vi säger utan som vi gör” (Uddén 2004, s. 101). Detta är något som alla förskollärare borde ta i beaktning, oavsett om det gäller musik eller andra moment på förskolan. Genom att erbjuda barnen dessa möjligheter kan det bidra till att deras erfarenheter inom olika ämnen utvecklas på ett nytt och på annorlunda sätt. Uddén ger också intrycket att om barnen ska få chansen att uppleva en nybildning av sina kunskaper måste förskollärarna ha en medveten självinsikt som gör att de har förmågan att använda sången och sjungandet som lekande redskap.

I studien framgick även att en anledning till att musik inte finns tillgänglig på dagens förskolor är att det behövdes mer påtryckningar från ansvarledaren eller andra kollegor för att musik inte skulle bli bortprioriterad. Om förskollärarna skulle bli tvingade till att använda musik tillsammans med barnen skulle momentet utövas vid fler tillfällen. Detta skulle kunna tolkas som en dålig ursäkt från förskollärarnas sida, eftersom det förekommer mål i läroplanen där barnen ska få möjlighet att använda musik. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2008, s. 21) står det;

“Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande”.

Vi tror att det kan vara vanligt förekommande på många arbetsplatser att gömma sig bakom ledningsnivån och tro att det är ledningen som ska se till att aktivitet sker. På det sättet kan förskollärarna skydda sig själva och komma ifrån ansvaret gentemot barnen. Å andra sidan är mycket en ekonomifråga i dagens samhälle och därför kan det samtidigt vara en fördel för förskollärarna att ledningsnivån finns tillgänglig och ger dem riktlinjer för hur förskollärarna ska använda aktiviteter i förskolan. Som vi ser det får inte förskolläraren sticka huvudet i sanden och låta barnen bli drabbade på grund av att ingen vill ta sitt ansvar. Detta kan i såfall medföra att förskolläraren tar den lättaste utvägen och skapar en verksamhet som är till fördel för den själv istället för att den gynnar barnen och är det bästa för dem.

Utifrån studien framkom att instrument och miljöns tillgänglighet är viktiga delar för att förskolläraren ska kunna arrangera musikstunder på förskolan. Genom att använda olika instrument blir sångstunderna roligare och mer utvecklande för barnen. Däremot menade många av förskollärarna som medverkade i studien, att det endast kan förekomma instrument som ger ifrån sig en behaglig och lagom ljudnivå, annars blir det alldeles för stökiga sångstunder. David, en av förskollärarna, berättade att han hade observerat hur en del förskolor låste in sina instrument för att barnen inte skulle ha fri tillgång till för att de låter för mycket. ”varför har du överhuvudtaget köpt in instrument? /.../ tro fasen att det låter - det ska låta av instrument!” menar han. Davids erfarenheter och tankar angående miljöns tillgänglighet stärks i Pramling-Samuelsson & Sheridan (1999) beskrivningar. De menar att det är viktigt att barnen får känna sig stärkt i sin roll på förskolan. Det är av stor vikt att miljön erbjuder barnen en social atmosfär och att det är grundläggande att de får tillgång till sitt eget skapande i alla uttrycksmedel, exempelvis sång och rytmik. För att barnen ska kunna öka sina kunskaper inom dessa områden måste musikkassetter och instrument finnas tillgängliga i miljön och inte att de är inlåsta i något skåp där barnen inte har tillträde till dem. Detta styrks av Dahlberg & Åsén (2005) som menar att miljön är viktig på förskolan och att den ska finnas tillgänglig för barnen. Förskolans miljö ska ses som en tredje pedagog i barnets omgivning. Den ska finnas som en tillgång och barnen ska ha möjlighet att själv tillägna sig kunskaper i form av ett aktivt utforskande och lärande. Författarna beskriver att miljön ska vara skapad och tillgänglig för att ta tillvara på och stimulera barnets intresse, fantasi, kreativitet och motivation.

Efteråt när diskussioner hölls utifrån intervjuvarna, upplevde vi att våra åsikter angående instrumentens tillgänglighet stämde överens med vad både David och författarna beskriver. Det är viktigt att barnen får full tillgång till instrumenten och att musikstunderna ska arrangeras på ett sätt som främjar barnen på förskolan. Vi förstår inte varför förskollärare köper in instrument för att ha dem inlåsta i skåp och att barnen bara får tillgång till dem om förskolläraren är med och vaktar dem. Eftersom instrument och andra musikaliska material är en del av miljön på förskolorna och får inte barnen samma tillgång till hela verksamheten som de har rätt till. På det sättet begränsar förskolläraren barnens utveckling inom många av deras kunskaper och förmågor, inte endast de musikaliska.

6.2.3 Språk och motorik

Uddholm (1993) menar att rytm- och melodikänslan är viktig för att barnens tal- och läsförståelse ska utvecklas. Vi tycker att det är intressant att förskolläraren Erika har upplevt sången som en hjälpande hand i arbetet med utländska barns språkutveckling, då hon pekar på just satsmelodin och rytmen som finns i sången. Av studien framkom att alla förskollärarna är medvetna om att musik och sången utvecklar barnens språk, vilket vi anser är en väsentlig del i arbetet med musik i förskolan. Uddholm (1993) menar att musik är en förutsättning för vår förmåga att kommunicera, vilket vi tror är viktigt för förskollärare att vara medvetna om för att barnen ska utveckla sin språkliga förmåga i förskolan. Sundin (1995) förklarar hur det går att träna begreppsträning med barnen redan i tidig ålder, genom att till exempel sjunga höga eller låga toner, starka eller svaga toner. Lundström (1996) menar att barnet i tidig ålder uppskattar all språklig aktivitet då de leker med ord och ramsor. Vi anser att musik kan användas för att barnen ska få en chans att uttrycka sina upplevelser och erfarenheter, vilket förskollärarna i studien har tagit tillvara på till viss del då barnen till exempel lyssnar på sin egen musik i och leker musiksamling i sin fria lek.

Förskollärarna i studien säger att rytmiken tränar barnens koordination, rytmkänsla, kroppsuppfattning och motorik. Björkvold (2009) skriver att rytm, rörelse och ljud är av väsentlig betydelse för människan ända från fosterstadiet. Vi tycker att det är intressant att läsa om de olika författarnas skrivelser om fostrets musikaliska utveckling genom rytmiken och det är något som vi förstår att förskollärarna inte har kunskapen om eller inte reflekterat över, då de inte nämnt det i sina intervjuvar. Under intervjuerna förstod vi att många förskollärare inte reflekterat över sin användning av rytmik, då begreppet kan kännas svårdefinierat och svårarbetat.

6.2.4 Känslor

Musik finns i förskolan och oftast har förskolläraren en anledning till varför den används. Förskollärarna i studien hävdade att musik har en lugnande inverkan under vila eller måltider samt en uppiggande och upplyftande inverkan under gympapass eller livlig lek. Detta bekräftar Sundin (1995) då han skriver att tempot i rytmen inverkar på det nyfödda barnets sinnesstämning och även Jederlund (2002) menar att musik kan ha en livfull eller lugn och behaglig verkan beroende på dess tempo.

Den delaktighet som uppstår i utövandet av musik i en grupp är en pusselbit i barnens lärande. Bjørkvold (2009) skriver att det är inte bara den bästa vägen till kunskap för barn, utan anses vara det bästa sättet för alla människor att lära sig saker från grunden. I vår studie framkom det att barnen blir delaktiga och känner glädje i musikstunden tillsammans. Hammershøj (1997) pekar på att barnet uppskattar att hoppa, dansa och sjunga tillsammans med andra människor. Utifrån studien har vi förstått att den gruppkänsla och grupptillhörighet som uppstår i musikutövandet tillsammans är en betydelsefull faktor för barnens självkänsla och självförtroende.

Förskollärarna i studien menar att musik måste finnas tillgänglig i förskolan då den bidrar till en ökning av barnens självförtroende. Lundström (1996) menar att barnen måste få en möjlighet att använda sig av musik i förskolan. Vi anser att det är upp till förskollärarna att ge barnen en möjlighet till att använda musik i sin vardag, därför är det viktigt att förskollärarna har ett förhållningssätt till musik som gynnar barnen. Lundström menar vidare att musik väcker känslor inom människan som kan generera i en mer positiv självbild, vilket vi också tror att förskollärarna kan arbeta med om barnen får chans att utöva sin egen musik och känna att det barnet gör är viktigt. Bjørkvold (2009) beskriver att spontansången kan ha en emotionell funktion då barnet får möjlighet att lära känna sig själv, samt en terapeutisk funktion som är användbar i barnets kontaktskapande med andra barn i omgivningen. Vi tror att barn gynnas av ett musikinriktat arbetssätt på många olika plan och hoppas att vårt examensarbete hjälper oss i vår framtida användning av musik som ett pedagogiskt redskap i vårt kommande yrkesliv.

6.3 Förslag till vidare forskning

Under skrivandet av vårt examensarbete har vi funderat på vad som skulle vara intressant att forska vidare kring. I vårt arbete har vi kopplat an till barnens lärande på ett allmänt plan och det fanns mycket bakgrundfakta och många intressanta intervjusvar om barns språkutveckling. För att forska vidare i detta, skulle det vara intressant att skriva ett arbete enbart inriktat på musiks betydelse för barnens språkutveckling.

I våra intervjuer framkom att barnens koncentration ökar genom musik. Det hade varit intressant att forska vidare om musikens betydelse för barn i behov av stöd. Med hjälp av intervjuer eller observationer kan det vara intressant att undersöka och få större kännedom i hur musik tas tillvara på i dessa barns omgivning och vardag.

Referenser

- Bjørkvold, J.-R. (2009). *Den musiska människan*. Stockholm: Liber AB.
- Dahlberg, G., & Åsén, G. (2005). *Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia*. I A. Forsell. (Red). *Boken om pedagogerna*. (ss. 188 -211). Stockholm: Liber.
- Hammershøj, H. (1997). *Musikalisk utveckling i förskoleåldern*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I., & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Jederlund, U. (2002). *Musik och språk*. Stockholm: Runa Förlag AB.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lamont, A. (2008). Young children's musical worlds: musical engagement in 3.5-year-olds. *Journal of Early Childhood Research*, 6, 247-260.
- Lundström, I. (1996). *Musikens gåva*. Uppsala: Konsultförlaget AB.
- Løkken, G., Haugen, S., & Røthle, M. (2005). *Småbarnspedagogik. Fenomenologiska och estetiska förhållningsätt*. Stockholm: Liber.
- Nationalencyklopedin. (2010-06-09). Sökord: *Muserna*. Hämtad: 2010-06-09 från www.ne.se/muserna
- Pramling Samuelsson, I., & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber Utbildning AB.
- Tetzchner, S. (2005). *Utvecklingspsykologi – barn och ungdomsåren*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Uddén, B. (2004). *Tanke Visa Språk – Musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Uddholm, M. (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan – en bok om musik i vardagsarbetet*. Falköping: Lutfisken.
- Skolverket. (2008). *Lärarens handbok – läroplan för förskolan lpfö98*, Lund: Studentlitteratur.
- Wallén, G. (1993). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Young, S. (2003). *Music with the under-fours*. London: Routledge Falmer.

Hej!

Vi heter Elin Blåberg och Lisa Niemi. Vi läser vårt sista år till förskollärare på högskolan i Jönköping. I det sista året ingår det att skriva ett examensarbete. Vi har valt att skriva om *Musik i Förskolan*.

De estetiska ämnena kommer mer och mer i skymundan i skolan och nu ingår inte heller musik som obligatoriskt ämne i lärarutbildningen utan den som har ett intresse för musik väljer detta och ses sedan som en specialist. Ofta förutsätts det att musikpedagoger eller estetiskt bildad personal tar hand om det estetiska arbetet i skolan. Därför vill vi undersöka hur förskollärare beskriver sin uppfattning av musik som ett pedagogiskt redskap i förskolan. Med musik avser vi allt som har med musik att göra. Det kan vara instrument, sångstunder, bandspelare, Röris, rytmik, rörelse och så vidare.

Vi kommer att göra intervjuer för att undersöka detta och eftersom vi är på era förskolor under vår verksamhetsförlagda utbildning är det lägligt att göra intervjuerna med er som är verksamma här.

Vi har för avseende att intervjua sex förskollärare på två olika förskolor och detta kommer att ske under vecka 15. Är det flera som är intresserade av att vara med i undersökningen kommer vi att plocka ut sex av er.

Vi hoppas verkligen att du vill vara med och berika vårt examensarbete!

Hälsningar

Lisa Niemi

lu07nili@hlk.hj.se

Elin Blåberg

lu07blel@hlk.hj.se

Hej!

Vad roligt att Du vill vara med i vår studie om *Musik i Förskolan!*

Syftet med denna studie är att undersöka hur sex förskollärare beskriver musik som ett pedagogisk redskap i deras verksamhet.

De estetiska ämnena kommer mer och mer i skymundan i skolan och nu ingår inte heller musik som obligatoriskt ämne i lärarutbildningen utan den som har ett intresse för musik väljer detta och ses sedan som en specialist. Ofta förutsätts det att musikpedagoger eller estetiskt bildad personal tar hand om det estetiska arbetet i skolan. Därför vill vi undersöka hur förskollärare beskriver sin uppfattning av musik som ett pedagogiskt redskap i förskolan. Med musik avser vi allt som har med musik att göra. Det kan vara instrument, sångstunder, bandspelare, Röris, rytmik, rörelse och så vidare.

Intervjun kommer att pågå i en knapp halvtimme och både Elin Blåberg och Lisa Niemi kommer att närvara, dock är det endast en utav oss som är ansvarig för intervjuandet. Intervjun kommer att spelas in med videokamera och diktafon samt att en utav oss kommer att anteckna.

Intervjun är frivillig och Du har rätt att avbryta intervjun när som helst. Det Du säger i intervjun kommer att behandlas med anonymitet. Det kommer inte gå att koppla intervjun till enskild person eller förskola.

Vårt förslag till intervjutid är:

Vi ses!

Hälsningar

Lisa Niemi

lu07nili@hlk.hj.se

Elin Blåberg

lu07blel@hlk.hj.se

1. Pedagogen i Musik

Man kan använda musik i förskolan på många olika vis. Hur ser du på Musik i förskolan?

Hur ser ansvarsfördelningen av musikstunderna ut? Finns det en anledning till att det ser ut som det gör?

3. Rörelse/Pulsfrågor Rytmik

Hur ser du på rytmik (musik i samband med rörelse) i förskolan?

På vilka olika sätt arbetar ni med rytmik i förskolan?

Vad använder ni för instrument i samband med rytmiken?

Hur blir barnen delaktiga i rytmiken i förskolan?

Hur uppfattar du att barnen tar egna initiativ till rytmik på förskolan?

Vad anser du att rytmiken har för inverkan på barns förmågor?

2. Sångfrågor

Hur ser du på sång i förskolan?

På vilka olika sätt arbetar ni med sången i förskolan?

Vad använder ni för instrument i samband med sången?

Hur blir barnen delaktiga i sången i förskolan?

Hur uppfattar du att barnen tar egna initiativ till sången på förskolan?

Vad anser du att sången har för inverkan på barns förmågor?

4. Förskolans miljö

Vilka musikaliska hjälpmedel använder ni i förskolan?

Finns det musik tillgängligt för barnen?